

Evaluatie Verbonden Partijen 2016

November 2016

Inhoudsopgave

CONCLUSIE, SAMENVATTING EN VOORSTELLEN	2
1 INLEIDING	3
2 IMPLEMENTATIE NOTA SAMENWERKINGSRELATIES EN VERBONDEN PARTIJEN	4
3 MONITORING EN EVALUATIE VAN BESTAANDE VERBONDEN PARTIJEN	11
4 OVERZICHT EVALUATIE PER VERBONDEN PARTIJ	13
BIJLAGEN	
1 Besluiten PS in het kader van haar verschillende rollen sinds vaststelling nota	21
2 Statenmededelingen sinds vaststelling nota	28
3 Uitgebreide (aanvullende) evaluatie	32

Samenvatting, conclusies en voorstellen

Doel van de evaluatie is inzicht te krijgen in het functioneren van de verbonden partijen en het evalueren van de implementatie van de nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen (Nota) zoals deze eind 2014 door Provinciale Staten is vastgesteld.

De implementatie van de Nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen is systematisch opgepakt. We gaan systematischer en bewuster om met de inrichting van nieuwe verbonden partijen en samenwerkingsrelaties. De instrumenten die ons ter beschikking staan in het kader van sturen, beheersen, monitoren en verantwoorden van de bestaande verbonden partijen zijn conform de nota uitgebreid en de rollen van PS en GS worden conform de Nota toegepast.

Door de aanpassingen die gemaakt zijn in de planning en control cyclus wordt twee keer per jaar, bij de jaarrekening en begroting, een uitgebreide toelichting gegeven op de situatie bij verbonden partijen. Deze informatie brengt PS in de gelegenheid te stellen haar controlerende rol uit te voeren. Daarnaast wordt één keer per vier jaar een evaluatie van het beleidskader Verbonden Partijen uit te voeren.

Uit de evaluatie van de individuele partijen blijkt dat bij de meeste verbonden partijen sprake is van een publiek belang en zijn de governance financiën op orde. Een aantal verbonden partijen wordt beëindigd of kent op diverse terreinen aandachtspunten. Deze zijn op inzichtelijk gemaakt in bijlage 3.

Op een tweetal punten uit de nota stellen we voor om de afspraken uit de nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen te wijzigen. Wij zijn van mening dat dit beter aansluit bij de werking in de praktijk:

1. De passage over het agenderen van de stukken van de aandeelhouderscommissies (AHC) ter voorbereiding op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) in het college van GS te schrappen en het al dan niet agenderen van agendastukken van de AHC over te laten aan de betreffende portefeuillehouder.

De monitoring van Verbonden Partijen twee keer per jaar te doen aan de hand van de informatie die via de P&C cyclus wordt aangeboden en de evaluatie van het beleidskader Verbonden Partijen één maal in de 4 jaar uit te voeren.

1. INLEIDING

Achtergrond/aanleiding

Samenwerking is voor de provincie Noord-Brabant van alledag én van groot belang. Samenwerking kan diverse vormen aannemen. Van een kortstondige, bestuurlijke samenwerking tot langdurige, juridisch verankerde publiekrechtelijke en privaatrechtelijke samenwerkingsvormen. Bij samenwerking ontstaan in een aantal gevallen verbonden partijen¹. Er is daarbij een duidelijke afstand tussen het provinciaal bestuur en de verbonden partij. De sturing is indirect, bijvoorbeeld via de aandeelhouderspositie of als lid van een Raad van Bestuur. Verder betreft het in een aantal gevallen een complexe activiteit met meer dan één sturingsrelatie tussen de provincie en de verbonden partij. Dat kan het geval zijn wanneer de provincie enerzijds aandeelhouder is en tevens subsidieverlener is. Het zijn soms juridisch en financieel complexe structuren. Dit samenspel vraagt een heldere kaderstelling met duidelijke rolverdeling en het vraagt adequate kennis bij Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de ambtelijke dienst.

In 2014 hebben Provinciale Staten de [Nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen](#) vastgesteld.

De kernvragen van de nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen (hierna de Nota) zijn als volgt samen te vatten: "Wanneer gaat de provincie Noord-Brabant welke samenwerkingsvorm aan, wie heeft welke bevoegdheden (Provinciale Staten of Gedeputeerde Staten), hoe vindt de sturing en verantwoording plaats en wanneer wordt de samenwerking beëindigd?" Het publieke doel van iedere samenwerking staat voorop.

In de Nota is de toezegging opgenomen vierjaarlijks de verbonden partijen te evalueren. In 2012 heeft de vorige evaluatie van alle verbonden partijen plaatsgevonden. In 2016 dient dit dus opnieuw te gebeuren. Deze evaluatie ligt nu voor.

Doel van de evaluatie

Doel van de evaluatie is inzicht te krijgen in het functioneren van de verbonden partijen en het evalueren van de implementatie van de nota Verbonden Partijen.

Er worden drie hoofdvragen beantwoord in deze evaluatie.

- 1) Hoe verloopt de implementatie van de Nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen (2014)?
- 2) Hoe verloopt het proces van monitoren en evalueren van verbonden partijen en wat zijn voorstellen om GS en PS op dit punt verder te faciliteren en informeren?
- 3) Wat is de uitkomst van de evaluatie per verbonden partij?

Werkwijze

De evaluatie van de Nota is gebaseerd op de besluitvorming van GS en PS en op gesprekken met accountmanagers van een aantal verbonden partijen. Bij de evaluatie per verbonden partij zijn de gegevens afkomstig uit een vragenlijst die door alle accountmanagers in combinatie met de informatie uit de meest recente planning en control documenten, de begroting 2017. De evaluatie is door de organisatie van provincie Noord-Brabant uitgevoerd.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 behandelt de implementatie van de Nota. In hoofdstuk 3 wordt aandacht geschonken aan monitoren en evalueren. In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op de evaluatie per verbonden partij.

---

¹ Er is sprake van een samenwerkingsverband met (een) publiekrechtelijke- of privaatrechtelijke externe partij(en) in welk verband de provincie zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft en dat de status van publiekrechtelijk- of privaatrechtelijke rechtspersoon heeft.

2. IMPLEMENTATIE NOTA SAMENWERKINGSRELATIES EN VERBONDEN PARTIJEN

2.1 Inleiding

De Nota biedt handvatten om te komen tot een goede afweging of en hoe een samenwerkingsvorm met derde partijen wordt aangegaan, wie waarover mag besluiten en hoe in de uitvoering invulling wordt gegeven aan de sturing en verantwoording van de verbonden partij. Hier worden de volgende punten uit de nota achtereenvolgens toegelicht:

1. Het afwegingskader
2. Sturingslijnen en het scheiden van rollen
3. Rolverdeling PS, GS, ambtelijke organisatie
4. Monitoring en evaluatie van bestaande Verbonden Partijen
5. De rol van de aandeelhouder, actief of passief

Deze punten uit de Nota wordt toegelicht toe aan de hand van de vragen:

- Wat zegt de Nota?
- Wat hebben we gedaan?
- Wat is het resultaat?

2.2 Het Afwegingskader

Wat zegt de nota

Het afwegingskader van de Nota is een hulpmiddel bij de beantwoording van de vraag of activiteiten aan de markt overgelaten moeten worden, of door de overheid zelf uitgevoerd moeten worden en zo ja hoe dan. De 6 stappen waarin deze vragen beantwoordt worden zijn:

Stap 1: Is er sprake van een publiek belang?

Stap 2: Is betrokkenheid van andere partijen nodig of wenselijk?

Stap 3: Vraagt het publieke belang om actieve betrokkenheid van de provincie?

Stap 4: Is een juridische entiteit met rechtspersoonlijkheid wenselijk of noodzakelijk?

Stap 5: Heeft de privaatrechtelijke rechtsvorm de voorkeur?

Stap 6: Is het voor de mate van zeggenschap wenselijk of noodzakelijk deel te nemen met 'risicodragend vermogen' in de privaatrechtelijke organisatie?

Wat is er gedaan

Bij een nieuwe samenwerking of een aanpassing van een bestaande samenwerking wordt in de verschillende stadia een analyse gemaakt aan de hand van het afwegingskader. Dit kan zijn door de informatie die voor de P&C cyclus wordt aangeleverd, of door vragen gesteld vanuit de beleidsafdelingen of adviseurs die betrokken zijn bij de totstandkoming of wijziging van Verbonden Partijen. De ervaring is daarbij dat het afwegingskader niet altijd van stap 1 naar stap 6 wordt doorlopen. Aan het einde van het proces kunnen de vragen behorend bij de stappen wel beantwoord worden ter onderbouwing van de gemaakte keuzes. Belangrijkste vragen zijn enerzijds óf we deel uit moeten maken van de verbonden partij (het maatschappelijke belang) en of we, afhankelijk van het inhoudelijke en financiële belang, voldoende invloed uit kunnen oefenen op de verbonden partij.

Wat is het resultaat

Bij alle nieuwe en bestaande verbonden partijen waar sprake is van significante veranderingen komen de stappen uit het afwegingskader aan de orde. Bij het doorlopen hiervan worden de uitgangspunten uit de Nota als basis genomen. Hierdoor wordt een goede afweging gemaakt over de vorm van de samenwerking.

Tabel 1: Voorbeelden van projecten waarbij in 2015 en 2016 afwegingen zijn gemaakt aan de hand van het afwegingskader:

Thema/ Verbonden Partij	Omschrijving en resultaat
Stichting Beheer Museumkwartier	Review op samenwerkingsvorm met Den Bosch <u>Resultaat:</u> De huidige samenwerkingsvorm voldoet. Er zijn hernieuwde afspraken gemaakt over de invulling van de governance.
Natuurlijk Boeren in de Beerze	Passende samenwerkingsvorm op grondportefeuille Beerze <u>Resultaat:</u> Dit proces loopt nog. Het verzoek is of de provincie Noord-Brabant lid wordt van een gebiedscoöperatie die gericht is op het landschappelijk beheer van het Kleine Beerze-gebied.
Benutten Geowarmte en restwarmte (Energyweb)	Passende samenwerkingsvorm Geo/restwarmte (Energyweb) <u>Resultaat:</u> Dit proces loopt nog.
Pilot Bouwen Nul op de meter	Passende samenwerkingsvorm Nul op de meter <u>Resultaat:</u> Dit proces loopt nog.
Samenwerking GEO	Passende samenwerking GEO met Den Bosch en Aa en Maas <u>Resultaat:</u> Er is een ambtelijk advies opgesteld dat zich richt op het oprichten van een Bedrijfsvoeringsorganisatie (een nieuwe vorm binnen de Wet Gemeenschappelijke regelingen (WGr). De gesprekken met de partners over de invulling van de samenwerking lopen nog.
Opzet Leisure Ontwikkelfonds	Ontwerp fondsplan, inclusief investeringsagenda en governance is voor wensen en bedenkingen voorgelegd aan PS. <u>Resultaat:</u> De governance is solide georganiseerd en geeft de provincie invloed op strategische (bij)sturing van het LOF. Het LOF start in 2017.
Havenschap Moerdijk	Overgang van Gemeenschappelijke regeling naar NV <u>Resultaat:</u> Op 15 juli 2016 is door PS besloten in te stemmen met het wijzigen van de GR en geen wensen en bedenkingen te uiten bij het uitplaatsen van de bedrijfsactiviteiten van de GR naar de NV Havenschap. Het besluit zal per 1-1-2017 geëffectueerd worden.
Monumentenfonds Brabant	Herstructurering en herfinanciering van bestaande NV met gebruik van Stichting <u>Resultaat:</u> Er is tijdelijk gekozen voor een Stichting als houdstermaatschappij voor de provinciale aandelen in de NV Monumentenfonds Brabant. GS legt op een later tijdstip aan PS een voorstel voor om de aandelen direct te houden, dan wel kwijtschelden, dan wel de huidige constructie voort te zetten.
Gemeenschappelijke Regeling De Biesbosch	PS hebben besloten tot het beëindigen van de deelname van provincie Noord-Brabant aan het parkschap Nationaal park de Biesbosch. <u>Resultaat:</u> Er is overeenstemming over de uittreedvoorwaarden. Uittreding vindt plaats per 1 januari 2019.

Deelname aan de schoonmaakcoöperatie	Onderzoeken hoe voldaan kan worden aan de wettelijke verplichting vanuit de Participatiewet om naar rato bij te dragen aan de 25.000 extra banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en zorgen dat de banen die de Provincie creëert ook bij de overheidsbanen meetellen. <u>Resultaat</u> PS hebben besloten geen wensen en bedenkingen kenbaar te maken bij het voornemen van GS een schoonmaakcoöperatie op te richten.
--------------------------------------	---

De inhoud is leidend bij deze projecten, en bij de beleidsdoelen wordt vervolgens een passende samenwerkingsvorm gezocht met behulp van het afwegingskader.

2.3 Meerdere sturingslijnen en het scheiden van rollen

Wat zegt de Nota?

Er wordt bij het instellen van verbonden partijen gestreefd naar zuivere sturingslijnen. Het fenomeen van meerdere sturingslijnen kan optreden wanneer de verbonden partij werkzaam is op een gebied waar de provincie ook andere verantwoordelijkheden heeft, bijvoorbeeld als subsidieverstrekker, vergunningverlener of als bevoegd gezag. Het gegeven dat er sprake is van meerdere, elkaar beïnvloedende sturingslijnen betekent dat de bestuurlijke en ambtelijke rolverdeling nader moet worden bezien.

In de Nota is bepaald dat bij meerdere sturingslijnen in relatie tot één verbonden partij vooraf een goede risico analyse wordt gemaakt. Daarnaast worden de verschillende rollen door of onder verantwoordelijkheid van verschillende gedeputeerden worden uitgevoerd. De eigenaarslijn of rol in een dagelijks en algemeen bestuur wordt dan gescheiden van de rol van subsidieverstrekker of opdrachtgever. Indien een nadere analyse uitwijst dat rollen niet conflicteren en er versterking kan plaatsvinden van door de rollen in één hand te leggen wordt dit met een heldere onderbouwing voorgelegd aan PS.

Naast de scheiding van petten binnen het college is via amendement op de Nota eveneens bepaald dat Statenleden geen rol meer mogen spelen in de aansturing van een verbonden partij.

In de nota is opgenomen dat de agenda van de Aandeelhouderscommissie (AHC) wordt voorgelegd aan GS indien deze dient ter voorbereiding van een Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).

Wat is er gedaan?

De onderliggende reden om op een transparante wijze invulling te geven aan de provinciale sturing, met name in het geval van meerdere sturingslijnen, ligt in het streven naar behoorlijk bestuur. Het college heeft bij aanvang van de bestuursperiode een besluit genomen tot het scheiden van rollen tussen verschillende portefeuillehouders bij verbonden partijen waar mogelijk sprake is van tegengestelde belangen, of bewust besloten een uitzondering te maken op het principe.

Er is bij negen verbonden partijen sprake van meerdere sturingslijnen. Dit betreft de volgende partijen:

- Brabant Water BV
- Eindhoven Airport NV
- BOM Holding BV
- Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte
- Groen Ontwikkelfonds Brabant BV
- Havenschap Moerdijk (GR)
- Omgevingsdiensten Midden- en West-Brabant, Zuidoost-Brabant en Brabant Noord (GR)

Bij de eerste zes van deze verbonden partijen is scheiding van rollen toegepast.

Bij de omgevingsdiensten heeft geen scheiding van rollen plaatsgevonden omdat het rijk in haar aangereikte en verplichte kader van de governance heeft opgenomen dat er geen sprake is van scheiding tussen de DB-rol (verantwoordelijkheid voor de organisatie) en de AB-rol (verantwoordelijkheid vanuit de eigenaarsrol): de DB-leden worden verplicht gekozen uit de AB-leden. Verder fungeert het AB ook als regionaal platform Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH). Daarbij worden zaken dus ook vanuit de rol van bevoegd gezag/opdrachtgever besproken. De portefeuillehouder ecologie is voorzitter van het provinciaal VTH platform met alle VTH partners: het Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht. De portefeuillehouder Ecologie ziet toe op voldoende betrokkenheid van het college van GS bij de betreffende besluitvorming zodat het beginsel van collegiaal bestuur gestand wordt gedaan.

Bij Havenschap Moerdijk is tot de herijking van de governance m.i.v. 1-1-2017 een uitzondering gemaakt met betrekking tot het besluit van PS dat Statenleden géén onderdeel uit mogen maken van de aansturing van een verbonden partij. Er maken dan ook twee Statenleden deel uit van de Raad van Bestuur. Op 15 juli 2016 is door PS besloten in te stemmen met het wijzigen van de GR en geen wensen en bedenkingen te uiten bij het uitplaatsen van de bedrijfsactiviteiten van de GR naar de NV Havenschap. PS leden spelen in de nieuwe structuur geen rol meer in de aansturing van de verbonden partij waarmee per 1-1-2017 ook bij GR Havenschap/Havenbedrijf Moerdijk NV voldaan wordt aan de nota.

Alleen bij Enexis, Brabant Water en Delta (Brabant geen lid) is er sprake van een aandeelhouderscommissie. Brabant is de enige aandeelhouder die de AHC voorafgaand aan de AVA formeel moet voorbereiden via GS. In de praktijk bepaalt de portefeuillehouder of er in specifieke gevallen aanleiding is om een dossier voorafgaand aan een AHC in het college van GS te agenderen of sonderen. De AHC wordt veelal gebruikt om aanvullende toelichting van het bestuur te verkrijgen en voorstellen kunnen volgend op de AHC nog gewijzigd worden. Definitieve besluitvorming vindt plaats in de AVA en deze wordt via GS voorbereid. Daarmee is agendering van de AHC stukken voorafgaand aan de AHC overbodig.

Wat is het resultaat?

Er heeft een bewuste keuze plaats gevonden over een adequate scheiding van rollen en daarmee aansturing van de verbonden partijen. Hiermee is goed invulling gegeven aan het 'vier-ogen'-principe en het beginsel van collegiaal bestuur. Dit leidt ook tot meer expliciete discussies en explicitering van de argumentatie over dossiers en draagt op die wijze bij aan de kwaliteit van de besluitvorming en sturing op de verbonden partijen.

Voorstel:

De passage over het agenderen van de stukken van de AHC ter voorbereiding op de AVA in het college van GS te schrappen en het al dan niet agenderen van agendastukken van de AHC over te laten aan de betreffende portefeuillehouder.

2.4 Informatievoorziening PS, rolverdeling PS / GS

Wat zegt de Nota?

De taken en verantwoordelijkheden van PS in relatie tot Verbonden Partijen sluiten aan op de generieke rolverdeling tussen GS en PS.

Verantwoordelijkheden PS

- I. Kaderstelling; wat zijn wel/geen publieke taken. Het scheppen van het kader waarbinnen GS mandaat heeft om uitvoering te geven aan doelen en activiteiten.
- II. Het uiten van "wensen en bedenkingen". Gedeputeerde Staten hebben in haar uitvoerende taak de bevoegdheid om het initiatief te nemen en over te gaan tot het oprichten² van of te participeren in een nieuwe verbonden partij. Hiervoor moeten zij bij privaatrechtelijke samenwerkingsvormen Provinciale Staten in de gelegenheid stellen wensen en bedenkingen in te dienen (conform de Provinciewet). Provinciale Staten worden dus vóóraf in de gelegenheid gesteld om 'wensen en bedenkingen' kenbaar te maken over een voorstel tot het oprichten van en deelnemen in privaatrechtelijke entiteiten of het wijzigen of beëindigen daarvan. Het is zaak dat daarbij alle risico's en kansen in beeld zijn. Voor het bepalen en beoordelen van de risico's dient tevens vooraf bij iedere nieuwe samenwerking een business case te worden opgesteld, waarbij met een onafhankelijke (interne of externe) derde – een risico analyse wordt uitgevoerd:
- III. Samenwerking op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regeling (WGR): een besluit tot wijziging, oprichting of exit vraagt om instemming van PS.
- IV. Budgetrecht; Indien er onvoldoende middelen beschikbaar zijn binnen de door Provinciale Staten vastgestelde begroting voor het betreffende publieke doel of de beschikbare middelen niet binnen het gestelde kader vallen, is het al of niet toekennen van (extra) middelen het exclusieve recht van Provinciale Staten.
- V. Monitoring: De begroting en jaarrekening zijn de reguliere momenten waarop aan Provinciale Staten door Gedeputeerde Staten verslag wordt gedaan over de voortgang van de uitvoering van gestelde beleidsdoelen door de verbonden partijen. Gedeputeerde Staten doen dit met de paragraaf Verbonden Partijen in de jaarstukken conform het Besluit begroting en verantwoording (BBV).
Op dit onderdeel wordt in hoofdstuk 5 nader ingegaan.
- VI. Tussentijdse informatie en consultatie; Provinciale Staten of de betreffende Statencommissie zullen door Gedeputeerde Staten, mede op basis van de *actieve informatieplicht*, bij ontwikkelingen binnen de grotere en bestuurlijk belangrijke provinciale verbonden partij, worden geïnformeerd en/of geconsulteerd. Dat geldt uiteraard ook voor actuele ontwikkelingen bij de verbonden partijen. Te denken valt aan omvangrijke wijzigingen in de structuur van de verbonden partij, ingrijpende statutenwijzigingen of majeure bestuurlijke wijzigingen bij de verbonden partij.

Wat is er gedaan?

Er is, na de vaststelling van de nota vanuit de provincie, geen nieuw beleid voor verbonden partijen geformuleerd. Dit punt is daarmee niet aan de orde geweest. Wel is er op inhoudelijke dossiers sprake geweest van kaderstelling.

Bij alle nieuwe verbonden partijen en majeure wijzigingen zijn vervolgens PS gevraagd geen wensen en bedenkingen te uiten. Dit is consequent uitgevoerd.

Steeds is gezorgd voor informatievoorziening door middel van Statenvoorstellen, informatiesessies en themabijeenkomsten. Voorbeeld hiervan zijn het ronde tafel gesprek over de BOM en bezoeken aan verbonden partijen tijdens de Statendagen.

Het onderdeel tussentijdse informatie wordt proactief toegepast. In het geval van niet-urgente en niet majeure zaken verloopt dit veelal via de P&C cyclus waar in de paragraaf Verbonden Partijen in

---

² Overigens, de verkoop van een deelneming of het liquideren van een privaatrechtelijke organisatie behoeft geen goedkeuring van Provinciale Staten. Gedeputeerde Staten zijn immers gerechtigd tot het uitvoeren van privaatrechtelijke handelingen. Daaronder wordt ook verstaan het beëindigen of afstoten van een deelneming. Gedeputeerde Staten zullen daarbij moeten nagaan of een mogelijk besluit tot verkoop of liquidatie van een deelneming dermate ingrijpende gevolgen heeft voor de provincie dat Provinciale Staten op grond van artikel 167 Provinciewet in de gelegenheid moet worden gesteld om wensen en bedenkingen te uiten. Dat zal altijd met uiterste zorg gebeuren. Uitzondering hierop is de Wet gemeenschappelijke regelingen. Daarin is bepaald dat het beëindigen van de samenwerking in het kader van de Wgr een besluit van Provinciale Staten vraagt.

Begroting (najaar 2016) en Jaarrekening 2015 (mei 2016) op basis van het stoplichtenmodel wordt gerapporteerd over actuele zaken binnen de verbonden partijen. In andere gevallen worden PS vóór de pers geïnformeerd over ontwikkelingen door het toesturen van Statenmededelingen, persberichten of andere informatie die veelal via de dagmail PS wordt verstrekt. Een voorbeeld hiervan is de uitruil van verzorgingsgebieden tussen Enexis en Alliander. In een enkel geval, zoals de onder toezicht van de minister stellen van de omgevingsdienst Midden en West-Brabant zijn PS niet vooraf actief geïnformeerd.

Een uitgebreid overzicht van de besluiten van PS in het kader van haar verschillende rollen is terug te vinden in bijlage 1. Het overzicht van Statenmededelingen is opgenomen in bijlage 2.

Wat is het resultaat?

GS heeft PS in staat gesteld haar verschillende rollen te kunnen uitoefenen.

Verantwoordelijkheden GS

Wat zegt de Nota?

GS zijn verantwoordelijk voor het nemen van een initiatief tot het aangaan van een verbonden partij het beheer ervan, het afleggen van verantwoording hierover aan PS en het (nemen van het) initiatief tot het beëindigen van een verbonden partij. Bij het nemen van besluiten over het aangaan en beëindigen geldt veelal de vereiste dat dit initiatief aan PS wordt voorgelegd voor wensen en bedenkingen voordat GS hierover mogen besluiten.

Gedeputeerde Staten zijn na oprichting of deelname van een verbonden partij belast met het beheer. Dit heeft onder meer betrekking op:

- Financiering van de verbonden partij
- Werving en selectie bestuurders en toezichthouders.
- Het beloningsbeleid van de bestuurders en toezichthouders
- Bijdrage aan de strategiebepaling
- Invulling van de bestuurlijke rollen zoals de rol van aandeelhouder (bij een vennootschap) of lid van dagelijks bestuur (bij een openbaar lichaam (Wgr))
- Beoordelen jaarplannen of begrotingen & rapportages, jaarverslag etc.

Wat is er gedaan?

In het kader van het beheer van de verbonden partijen zijn de (bestuurlijke) rollen goed belegd. Ook wordt de verantwoordelijkheid genomen voor het juist toepassen van de wettelijke kaders zoals de BBV, WNT, staatssteun en de wet Markt en Overheid. De invloed die de bestuurders hebben is afhankelijk van bijvoorbeeld het percentage aandelen of zeggenschap wat de provincie heeft. Dit kan als gevolg hebben dat de vertegenwoordiger van de provincie een afwijkend standpunt inbrengt maar dat de meerderheid van de aandeelhouders anders besluit.

In aanvulling op de statuten worden waar nodig ten behoeve van de monitoring en verantwoording door/aan GS aanvullende afspraken gemaakt met de (door de provincie voorgedragen) leden van de RvC. Dit houdt bijvoorbeeld een periodiek overleg tussen de portefeuillehouder en een commissaris in. In deze gesprekken worden geen aanvullende opdrachten gegeven aan een commissaris, maar ontstaat wel een beter beeld over het functioneren van (een lid van) een RvC en het bedrijf.

Op ambtelijk niveau is een Team Verbonden Partijen geformeerd. Dit team is verantwoordelijk voor de beleidsformulering op het gebied van Verbonden Partijen en de implementatie ervan. Het team heeft zich daarom onder meer toegelegd op het concernbreed verbinden van bestuurskundige, financiële, juridische en bedrijfskundige kennis aan de inhoudelijke kennis van de accountmanagers. Het team vervult daarnaast samen met concerncontrol een belangrijke rol in het kader van 'checks and balances' ten behoeve van een gedegen bestuurlijke advisering.

Wat is het resultaat?

De activiteiten in dit kader worden in overeenstemming met de nota uitgevoerd. PS wordt hiermee in staat gesteld haar rollen naar behoren uit te voeren.

De beherende taak door GS wordt gedegen uitgevoerd.

2.5 Actief of monitorend aandeelhouderschap

Wat zegt de Nota?

Bij een monitorend aandeelhouderschap ligt de bestuurlijke verantwoordelijkheid primair bij de portefeuillehouder Verbonden Partijen. Bij een monitorend aandeelhouderschap ligt de nadruk op het monitoren van de resultaten en bewaken van de risico's. Bij actief aandeelhouderschap is een veel intensievere sturing nodig. Op basis van onderstaand afwegingskader is bepaald of er sprake is van actief of monitorend aandeelhouderschap.

Tabel 2. Afwegingskader Monitorend vs. Actief aandeelhouderschap

	Monitorend	Actief
Inhoudelijk	<ul style="list-style-type: none"> - enkelvoudige sturingslijn - laag dynamische omgeving - geen spanning tussen belangen onderneming en publiek doel	<ul style="list-style-type: none"> - deelneming opereert in dynamisch maatschappelijke context - kans op spanning tussen belangen onderneming en publieke doelen - meerdere sturingslijnen
<i>Financieel</i>	<ul style="list-style-type: none"> - relatief klein aandeelhoudersbelang - relatief geringe financiële risico's	<ul style="list-style-type: none"> - relatief groot aandeelhoudersbelang - relatief grote financiële risico's

Wat hebben we gedaan?

We hebben bij alle verbonden partijen gekeken naar het antwoord op de vragen zoals deze in bovenstaande tabel genoemd staan. Op basis daarvan hebben de verbonden partijen het etiket actief of monitorend gekregen. In de nota is toegezegd dat de inzet met betrekking tot het aandeelhouderschap eenmaal per vier jaar ter kennis van PS wordt gebracht.

Wat is het resultaat?

Er ligt een indeling van de verbonden partijen met betrekking tot het actief of monitorend invullen van de relatie met de verbonden partij. Dit is te vinden in tabel 3 in hoofdstuk 4.

3. MONITORING EN EVALUATIE VAN BESTAANDE VERBONDEN PARTIJEN

Op diverse plekken in de nota worden aspecten genoemd die te maken hebben met de monitoring van en verantwoording over de Verbonden Partijen. Deze aspecten zijn met name terug te vinden in de volgende onderdelen:

1. de P&C cyclus in de vorm van de paragraaf Verbonden Partijen op basis van de BBV vereisten
2. risicomangement

In het in mei 2006 uitgebrachte rapport van Deloitte "Twee voeten in één sok"³ worden de beginselen van 'sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht houden' toegelicht. Deze beginselen hebben ook bij het onderzoek door de Zuidelijke Rekenkamer in 2015 naar de verbonden partijen in de provincie Limburg als uitgangspunt gediend⁴. De uitkomsten en aanbevelingen vanuit dat ZRK onderzoek in Limburg hebben we ter harte genomen bij de uitwerking van ons beleid met betrekking tot verbonden partijen.

De accountant constateert in zijn boardletter 2016 dat de verbonden partijen in aantal zijn toegenomen en complexer zijn geworden en dat daarmee ook de samenhangende financiële en juridische belangen en risico's zijn toegenomen en dat de provincie Noord-Brabant haar monitoringsinstrumenten verder ontwikkelt. Het advies van de accountant aan Gedeputeerde Staten is om met haar significante deelnemingen (BOM, TOM, ORR, OLSP) goede afspraken te maken over de timing van de aan te leveren jaarcijfers en toe te zien op de naleving van de gemaakte afspraken. Eén van de andere lessen die te leren valt uit de adviezen van ZRK en de accountant is dat de basics op orde moeten zijn.

Voor uitgebreidere informatie over de portefeuille verbonden partijen en de bevindingen van de accountant verwijzen wij naar de [Jaarstukken 2015](#), PS 20 mei 2016, bijlage 1, onder andere pagina 4, 8 en 12.

Wat is er gedaan?

De Begroting en Jaarrekening zijn de reguliere momenten in het proces van begroten en verantwoorden (P&C cyclus) waarop aan Provinciale Staten door Gedeputeerde Staten verslag wordt gedaan over de voortgang van de uitvoering van gestelde beleidsdoelen door de verbonden partijen. Gedeputeerde Staten doen dit met de paragraaf Verbonden Partijen in de jaarstukken conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De bedoelde paragraaf is zeer recent sterk uitgebreid.

In de Begroting en de Jaarstukken is het "stoplichtmodel" opgenomen waarmee in één oogopslag te zien is hoe het gaat met de verbonden partijen. In de begroting 2016 zijn inhoudelijke indicatoren in de begroting opgenomen. Ook is aandacht besteed aan de aanbevelingen van de accountant bij de Jaarrekening 2015 (mei 2016 vastgesteld). Zo hebben alle verbonden partijen, en niet alleen de significante verbonden partijen die door de accountant genoemd waren, een schriftelijk verzoek gekregen tot tijdige levering van informatie ten behoeve van de begroting en jaarrekening.

---

³ Titel Gemeente governance: handboek verbonden partijen : "Twee voeten in één sok"

Bijdragers Rob Dubbeldeman, Frank ten Have, Mathijs de Lange, Rein-aart van Vugt, Deloitte Lokaal Bestuur

Uitgever Deloitte Lokaal Bestuur, 2006

⁴ Rapport van Bevindingen 2015, Limburg; De Algemene Rekenkamer vat in dit geval goed bestuur op 'als een goede afstemming tussen sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht houden binnen en tussen organisaties die publieke taken uitvoeren. Dan gaat het bijvoorbeeld om de manier waarop intern toezicht en de dialoog met belanghebbenden zijn vormgegeven en om het op orde zijn van de bedrijfsvoering.' (Algemene Rekenkamer, 2006, 2008). Daarbij tekent de Algemene Rekenkamer aan dat goed bestuur meer doelen dient dan alleen goede prestaties en andersom prestaties van een instelling door meer zaken worden bepaald dan alleen door goed bestuur. De kwaliteit van de publieke regiefunctie hangt eveneens af van het vertrouwen tussen partijen en de wil om samen de publieke taak goed in te vullen.

Jaarlijks wordt er een quick scan opgesteld waarin de risico's voor alle verbonden partijen worden beoordeeld op basis van de Risman methode. Dit gebeurt aan de hand van 6 criteria. Voor de verbonden partijen met de hoogste scores wordt een risicoanalyse gedaan en worden beheersmaatregelen opgesteld. Dit betreft circa 10 partijen.

Verder wordt bij alle verbonden partijen geverifieerd of deze zelf actief aan risicomanagement doen.

Om de *basis op orde* te hebben is een framework ontwikkeld. De basis bestaan uit het op orde hebben van gegevens die te maken hebben met sturing/governance en financiële en juridische risico's (volgens de beginselen van sturen, beheersen, verantwoorden en handhaven). In feite moet op ieder moment een actueel beeld voorhanden zijn over hoe het er met de verbonden partij voorstaat. Adequate monitoring en evaluatie verbeteren de sturing (plan do check act) en heeft daarmee invloed op het uiteindelijke resultaat.

Een tot twee keer per jaar (afhankelijk van de noodzaak) vindt met de interne accountmanagers van de Verbonden Partijen een accountgesprek plaats. De accountmanagers hebben zelf veel frequenter contact met de betreffende verbonden partij. In de accountgesprekken wordt de focus gelegd op het functioneren van de verbonden partij vanuit de publieke doelstelling. Dat gebeurt aan de hand van de input die geleverd is voor de P&C cyclus, de informatie uit de risicoanalyse en het framework. Doelstellingen van het accountgesprek zijn om enerzijds door middel van de gesprekken de geleverde informatie transparanter en vergelijkbaarder te maken, anderzijds om de kennis van en over de verbonden partij te vergroten en beter een vinger aan de pols te kunnen houden met betrekking tot nieuwe ontwikkelingen.

Voorts zijn ter voorbereiding op deze evaluatie de volgende vragen beantwoord:

- § Is er sprake van een publiek doel?
- § Voorziet de verbonden partij op een effectieve en efficiënte wijze in die doelstelling? Ofwel: is de verbonden partij nuttig en noodzakelijk?
- § Hoe vindt sturen, beheersen, het houden van toezicht en de verantwoording plaats?
- § Wordt de verbonden partij gewijzigd, opgeheven, of ongewijzigd voortgezet?

Wat is het resultaat?

De monitoring via de P&C cyclus heeft een steeds duidelijkere invulling gekregen en daarnaast wordt via accountgesprekken en het bij houden van het nieuwe framework gezorgd dat steeds meer een actueel beeld van het functioneren van een verbonden partij voorhanden is.

Door verbeterde informatie via de P&C cyclus (Begroting en Jaarrekening) risicoanalyse en accountgesprekken worden de verbonden partijen 2 x per jaar door een team met verschillende expertises onder de loep genomen op de onderdelen beleid, governance financiën. Dat levert dus twee keer per jaar de informatie die normaliter slechts vierjaarlijks aan bod zou komen. Hierdoor wordt het mogelijk om de evaluatie per verbonden partij die eerder 4-jaarlijks plaatsvond nu te koppelen aan de jaarlijkse P&C-cyclus. Daarnaast wordt één keer per vier jaar een evaluatie van het beleidskader Verbonden Partijen uitgevoerd.

Voorstel

De monitoring van Verbonden Partijen twee keer per jaar te doen aan de hand van de informatie die via de P&C cyclus wordt aangeboden en de evaluatie van het beleidskader Verbonden Partijen één maal in de 4 jaar uit te voeren.

4 OVERZICHT EVALUATIE PER VERBONDEN PARTIJ

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt -schematisch- een overzicht gegeven van de huidige verbonden partijen. In het schema zijn opgenomen de indicatoren uit het stoplichtmodel zoals dit vanaf de begroting 2015 wordt opgenomen in de paragraaf verbonden partijen van de begroting en jaarrekening. Daarnaast wordt ingegaan op het publiek belang en de Wet Normering Topinkomens (WNT).

Bij de toetsing die voor het invullen van dit schema is uitgevoerd wordt altijd uitgegaan van de meest actuele wet- en regelgeving. In de afgelopen periode, sinds de vaststelling van de Nota, is de BBV aangepast, de WNT-2 van kracht geworden (het maximumsalaris van een topbestuurder is per 1 januari 2015 verlaagd van 130% naar 100% van een ministersalaris) en is er een aanpassing geweest in de WGR. Op basis van de wijzigingen in de BBV is de paragraaf verbonden partijen aangepast. Uitgangspunt is dat alle partijen voldoen aan de de WNT-2, uiteraard met inbegrip van de overgangperiode. De wijzigingen in de WGR zijn technisch van aard. De regelingen Omgevingsdienst Zuidoost Brabant en Nationaal Park de Biesbosch zijn aangepast naar aanleiding van de wijzigingen. De regeling van de Omgevingsdiensten Noordoost Brabant en Midden en West-Brabant, Collectief Kleinschalig Vervoer Brabant Noord moeten nog aangepast worden. De gemeenschappelijke regeling Havenschap Moerdijk wijzigt met ingang van 1 januari 2017.

Ten opzichte van de evaluatie die in 2012 heeft plaatsgevonden is er een en ander gewijzigd in de lijst van verbonden partijen.

- Beëindigde verbonden partijen
  - Agro&CO
  - Attero⁵
  - Collectief Kleinschalig Vervoer West-Brabant (deze is nu opgenomen in de GR West-Brabant, de provincie is lid van de bestuurscommissie die over collectief kleinschalig vervoer in de regio gaat).
- Partijen die de afgelopen periode in beeld zijn gekomen als verbonden partij
  - Stichting Behoud Museum Kwartier Brabant,
  - Nieuwbouwwoningen (BIFN) (Havenmeester, Hoven Noord Brabantse Investeringsfondsen)
- Nieuwe verbonden partijen
  - Brabant C
  - Groen Ontwikkelfonds Brabant BV
  - Stichting Monumentenfonds Brabant
- Verbonden partijen in oprichting
  - Stichting LOF en CV
  - Schoonmaakcoöperatie

---

⁵ Noot: Naar de verkoop van Attero loopt momenteel een onderzoek van de Zuidelijke Rekenkamer. Daarin wordt de kwaliteit van het waarderings- en verkoopproces onderzocht.

In de onderstaande tabel is een aantal elementen weergegeven die betrekking hebben op de situatie bij de individuele verbonden partijen:

- Het stoplichtenmodel uit verbonden partij gewijzigd, opgeheven, of ongewijzigd voortgezet de meest recente versie van de P&C cyclus (begroting 2017) wordt weergegeven in de kolommen beleid, governance en financiën.

Toelichting op stoplichtenmodel:

- Groen -> de verbonden partij voldoet op dat onderdeel aan provinciale doelstellingen en bevat geen bijzondere risico's.
- Oranje -> de verbonden partij vraagt om aandacht en inzet. Dit kan gaan om geplande activiteiten zoals wisselingen in bestuur, statuten die herzien (moeten) worden of om licht tegenvallende resultaten.
- Rood -> directe actie is vereist, bijvoorbeeld omdat financiële risico's niet zijn afgedekt, het bestuur of toezichthouder niet functioneert, of er geen publiek belang (meer) is

Indien een deelneming oranje of rood scoort, is dit verder toegelicht in de [paragraaf Verbonden Partijen](#) bij de begroting.

- De kolom "voortzetten verbonden partij ja/nee/gewijzigd" wordt gevuld aan de hand van onder meer de vragen
  - Is er (nog) sprake van een publiek doel?
  - Voorziet de verbonden partij op een effectieve en efficiënte wijze in die doelstelling?
Ofwel: is de verbonden partij nuttig en noodzakelijk?

Deze vragen en antwoorden zijn te vinden in bijlage 3.

- De kolom actief/monitorend aandeelhouderschap wordt gevuld aan de hand van de vragen uit het afwegingskader monitorend/actief aandeelhouderschap dat in hoofdstuk 2 is toegelicht.
- In de laatste kolom is aangegeven of de WNT relevant is voor de verbonden partij en of dat het overgangsregime wordt toegepast.

De Zuidelijke Rekenkamer is geen deelneming van GS maar van PS. De leden van provinciale Staten van Noord-Brabant en Limburg hebben in 2016 de Zuidelijke Rekenkamer reeds geëvalueerd. Uit deze [evaluatie](#) blijkt dat de leden van beide Provinciale Staten tevreden zijn over de kwaliteit en kwantiteit van de rapporten in de afgelopen periode. De werkzaamheden dragen bij aan de taakuitvoering van Provinciale Staten.

Tabel 3 Samenvattend overzicht stand van zaken per verbonden partij.

	Beleid	Governance	Financiën	Voortzetten ja/nee/ Gewijzigd	Actief/ monitorend aandeelhouderschap	WNT Voldoet/overgangsregime/voldoet niet/niet van toepassing
Havenschap Moerdijk					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
Parkschap Nationaal Park de Biesbosch					Actief in verband met de afbouw van het lidmaatschap van de GR.	
Zuidelijke Rekenkamer						
KCV GR Brabant Noord-Oost					Monitorend	
Omgevingsdienst Midden- en West- Brabant					Actief: groot (mede) eigenaarsbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
Omgevingsdienst Zuidoost Brabant					Actief: groot (mede)eigenaarsbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
Omgevingsdienst Brabant Noord					Actief: groot (mede-)eigenaarsbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	

	Beleid	Governance	Financiën	Voortzetten ja/nee/ Gewijzigd	Actief/ monitorend aandeelhouderschap	WNT Voldoet/overgangsregime/voldoet niet/niet van toepassing
Enexis Holding NV					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
CBL Vennootschap BV					Actief, groot aandeelhoudersbelang	
Vordering Enexis BV					Actief, groot aandeelhoudersbelang	
Verkoop Vennootschap BV					Actief, groot aandeelhoudersbelang	
CSV Amsterdam BV					Actief, groot aandeelhoudersbelang	
Publiek Belang Elektriciteitsproductie					Actief, groot aandeelhoudersbelang	
Brabant Water NV					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
Eindhoven Airport NV					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
BOM Holding BV					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning	

	Beleid	Governance	Financiën	Voortzetten ja/nee/ Gewijzigd	Actief/ monitorend aandeelhouderschap	WNT Voldoet/overgangsregime/voldoet niet/niet van toepassing
					tussen belangen	
Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR) BV en CV					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij (TOM) BV					Actief: groot aandeelhoudersbelang,	
Business Park Aviolanda BV					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
NV Waterschapsbank					Monitorend: relatief klein aandeelhoudersbelang	
NV Bank voor Nederlandse Gemeenten					Monitorend: relatief klein aandeelhoudersbelang	
Delta NV					Tijdelijk actief ivm onder meer de aanstaande splitsing.	
OLSP Vastgoed BV					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, groot financieel risico	
Green Chemistry Campus					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke	

	Beleid	Governance	Financiën	Voortzetten ja/nee/ Gewijzigd	Actief/ monitorend aandeelhouderschap	WNT Voldoet/overgangsregime/voldoet niet/niet van toepassing
					context, toekomstperspectief opnieuw vormgeven	
Groen Ontwikkelfonds Brabant BV					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
IPO					Monitorend	
INPA, huis der provincies Brussel					Monitorend	
Stichting Brabant C Fonds					Actief: groot belang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	
Nieuwbouwwoningen (BIFN) (Havenmeester, Hoven Noord Brabantse Investeringsfondsen)					Actief: groot aandeelhoudersbelang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning tussen belangen	KAREL CHECKT DIT
Stichting Beheer Museumkwartier					Actief, Meerdere sturingslijnen Relatief groot eigenaarsbelang	
Stichting Monumentenfonds Brabant					Tijdelijk actief vanwege eerdere financiële problemen en overgangssituatie	
Nazorgfonds Gesloten Stortplaatsen					Actief: groot belang, dynamisch maatschappelijke context, kans op spanning	

	Beleid	Governance	Financiën	Voortzetten ja/nee/ Gewijzigd	Actief/ monitorend aandeelhouderschap	WNT Voldoet/overgangsregime/voldoet niet/niet van toepassing
					tussen belangen	

In bijlage 3 vindt u een uitgebreidere evaluatie per verbonden partij.

Bijlage 1 Besluiten PS in het kader van haar verschillende rollen sinds vaststelling nota

	Kaderstelling	Wensen en bedenkingen	Samenwerking WGR	Budgetrecht	Tussentijdse info en consultatie
Monumentenfonds Tijdelijk onderbrengen van aandelen NV Monumentenfonds Brabant in Stichting Monumentenfonds Brabant		Tijdelijk onderbrengen aandelen bij Stichting Monumentenfonds Brabant			
Havenschap Moerdijk <ul style="list-style-type: none"> • Notitie Herijking Governance Havenschap Moerdijk • Oprichten SPV Uitwerking governance Havenschap Moerdijk	Keuze combi NV en GR Opdracht aan GS dit uit te werken.	Geen wensen/bedenkingen bij voorgenomen oprichting SPV voor onderbrengen van de gronden Af te zien van het uiten van wensen en bedenkingen (zienswijze) bij het voornemen tot			Voortgangs-rapportages, informatiebijeenkomst, themabijeenkomst

<p>Zienswijze concept begroting Havenschap Moerdijk 2017</p>		<p>uitplaatsing van de bedrijfsactiviteiten van de GR Havenschap naar een op te richten Havenbedrijf Moerdijk NV</p>	<p>In te stemmen, in de zin van artikel 51, lid 2 en 3, van de WGR, met het algeheel wijzigen van de GR voor de bedrijfsvoering organisatie Havenschap Moerdijk van de deelnemende provincie Noord-Brabant en gemeente Moerdijk . Geen zienswijze in te dienen op de begroting van het Havenschap Moerdijk van 2017.</p>		
<p>TOM Omvorming Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij (TOM)</p>		<p>Omvorming TOM tot de Ontw maatschappij Glastuinbouw Nieuw Prinsenland</p>		<p>Verstrekken lening van € 75 mln voor omvorming</p>	
<p>Leisure Ontwikkelfonds</p>					

<p>Brabant Verstrekken van leningen aan Leisure bedrijven en bijdragen aan Leisure ontwikkelfonds</p> <p>Procedure wensen en bedenkingen instellen Leisure Ontwikkelfonds Brabant.</p>	<p>In te stemmen met voorbereiding LOF</p>	<p>Geen wensen en bedenkingen kenbaar te maken mbt voornemen van GS om het op te richten (LOF) onder te brengen in een op te richten Stichting Leisure Ontwikkelfonds Brabant en onderliggende Commanditaire Vennootschap conform het Plan LOF.</p>		<p>Begroting voor 10 jaar te wijzigen tbv een bijdrage van € 5 mln</p>	
<p>NP Biesbosch 2° wijziging GR Nationaal Park De Biesbosch</p> <p>Begroting 2017 en meerjarenbegroting 2017-</p>			<p>1. De 2e wijziging GR conform het ontwerpbesluit vast te stellen. 2. Per 1-1-2018 uit te treden uit GR</p> <p>Geen zienswijze in te dienen op de</p>		

2021 van het Parkschap nationaal park De Biesbosch.			begroting 2017 van het Parkschap nationaal park De Biesbosch.		
<p>Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant Wijziging van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant</p> <p>Zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 van de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)</p>	Toestemming verlenen voor wijziging van GR ODZOB. Instemmen met integrale tekst GR ZOB 2015		De volgende zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 van de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant kenbaar te maken aan het Dagelijks Bestuur van de ODZOB:		
<p>Omgevingsdienst Midden en West-Brabant Zienswijze op de ontwerpbegroting 2016 met meerjarenraming 2017-2019 en de ontwerpbegroting 2017 met meerjarenraming 2018-2020 van de</p>			Een zienswijze op de ontwerpbegrotingen 2016 en 2017 van de GR ODMWB kenbaar te maken		

Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB).			aan het Dagelijks Bestuur van de OMWB		
Zienswijze op de ontwerpbegroting 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 van de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN).			De volgende zienswijzen op de ontwerpbegroting 2017 van de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Brabant Noord kenbaar te maken aan het Dagelijks Bestuur van de ODBN		
GR Collectief Kleinschalig Vervoer Noordoost-Brabant Concept begroting 2017 Gemeenschappelijke Regeling Regiotaxi Noordoost-Brabant, zienswijze PS.			Geen zienswijze in te dienen op de concept-begroting 2017 van de Gemeenschappelijke Regeling Regiotaxi Noordoost-Brabant.		
Enexis					Persbericht ruil regionale netwerkgebieden van Enexis en Alliander
Monumentfonds Brabant Aandeelhouderschap Monumentenfonds Brabant NV		Geen wensen en bedenkingen te uiten bij het voorstel van Gedeputeerde Staten			

		om over te gaan tot indirect aandeelhouderschap van NV Monumentenfonds Brabant via de Stichting Monumentenfonds Brabant.			
<p>ORR</p> <p>Uitbreiden provinciale participatie</p>	<p>voorstel om de prijs van RvR-titels, welke de ORR afdraagt aan de provincie flexibel te maken</p> <p>Toekomstige afdrachten aan gemeenten als stimuleringsbijdrage voor medewerking aan RvR ontwikkelingen te verlagen conform voorgestelde systematiek als basis voor maatwerkafspraken met gemeenten</p>	<p>Voornemen om de provinciale participatie uit te breiden</p> <p>Geen wensen en bedenkingen kenbaar te maken met betrekking tot voornemen tot verstrekken borgstelling van maximaal € 50 miljoen ten behoeve van vreemd vermogen financiering aan de ORR</p>		<p>€ 8,6 mln beschikbaar te stellen voor de uitbreiding van de provinciale participatie in de ORR</p>	
<p>Attero</p> <p>Vraag PS Attero</p>					<p>Beantwoording Statenvragen en (vertrouwelijke) informatiebijeenkomst</p>
<p>Verstrekken tweede tranche hybride leningen</p>	<p>In te stemmen met het voornemen van</p>	<p>Geen wensen en bedenkingen te uiten</p>			

aan NWB Bank en BNG Bank.	Gedeputeerde Staten om de hybride leningen te verstrekken, ondanks de looptijd van de leningen die niet in overeenstemming is met de Verordening treasury Noord-Brabant.	bij het voornemen van Gedeputeerde Staten om een tweede tranche hybride lening aan de BNG Bank en aan de NWB Bank te verstrekken.			
BPA					
BOM Holding					Informatiebijeenkomst en over de werking van Innovatie- Energie - en Breedbandfonds. Ronde tafelgesprek Meerjarenplan 2017 - 2020 BOM
Brabant Water					
Deelname in de Schoonmaak Coöperatie - Uitnodiging tot het kenbaar maken van wensen en bedenkingen		Geen wensen en bedenkingen kenbaar te maken met betrekking tot het voornemen van GS om deel te nemen aan de Schoonmaak Coöperatie.			

Bijlage 2 Statenmededelingen sinds vaststelling nota

Stuknummer	Titel	
3783513	Gevolgen nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen voor deelname PS-leden in Raad van Bestuur Havenschap Moerdijk	Kennisnemen van De gevolgen van de nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen voor deelname PS-leden in Raad van Bestuur Havenschap Moerdijk
3737312	Omgevingsdiensten: de stand van zaken	Kennisnemen van <ol style="list-style-type: none"> 1. De opdracht en realisatie omgevingsdiensten in 2014; 2. Afstemming tussen de omgevingsdiensten en de provincie; 3. De kwaliteitsmonitoring bij de drie diensten; 4. De leveranciersbeoordeling bij de drie diensten; 5. Hoe worden Provinciale Staten geïnformeerd over de ontwikkelingen bij de omgevingsdiensten? 6. Jaarlijkse evaluatie gebruik Verordening Lex Silencio Positivo Noord-Brabant in 2014; 7. Overzicht van aantallen vergunningverlening, toezicht en handhaving.
3799155	Procesnotitie besluitvormingstraject Governance Havenschap Moerdijk	Kennisnemen van De procesnotitie m.b.t. het besluitvormingstraject herziening Governance Havenschap Moerdijk
3860790	Voortgangsrapportage uitwerking governance Havenschap Moerdijk	Kennisnemen van De voortgang van de uitwerking van de governance van Havenschap Moerdijk.
3864975	VTH-stelsel en voortgang	Kennisnemen van

	externe veiligheid	<p>1 Landelijke evaluatie van het stelsel van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en het standpunt van GS daarover;</p> <p>2 Jaarverslag 2014 BRZO+ (Omgevingsdienst Midden en West Brabant) en landelijke Voortgangsrapportage Externe Veiligheid;</p> <p>3 Wetswijziging bedrijven vallend onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen en installaties vallend onder de Richtlijn Industriële Emissies categorie 4.</p>
3934258/ PS: 3934258	Omgevingsdiensten - Kadernota's 2017	Kennisnemen van De kadernota's 2017 van de Omgevingsdiensten Zuidoost Brabant (ODZOB) en Brabant-Noord (ODBN).
3984369	Overzicht ontwikkelingen Pivot Park Oss	Kennisnemen van Overzicht ontwikkelingen Pivot Park Oss
3832359/PS3816364	Jaarstukken 2014 Nazorgfonds gesloten stortplaatsen	Kennisnemen van De Jaarstukken 2014 Nazorgfonds gesloten stortplaatsen
3887587/ PS3898663	Begroting 2016 Nazorgfonds gesloten stortplaatsen	Kennisnemen van De Begroting 2016 Nazorgfonds gesloten stortplaatsen
3996720/ PS4008625	Jaarstukken 2015 Nazorgfonds gesloten stortplaatsen	Kennisnemen van De Jaarstukken 2015 Nazorgfonds gesloten stortplaatsen.
PS 3902503	Verlenging lening Spin Off Fonds t/m 31 december 2020	Kennisnemen van Verlenging van de looptijd van de subsidie in de vorm van een geldlening inzake Spin Off Fonds aan BOM Holding B.V. tot en met 31 december 2020.
PS: 3933805	Stand van zaken toezegging met betrekking tot het doen	Kennisnemen van De afhandeling van de

	van onderzoek naar de gevolgen van mogelijke uitbreiding van de haven en ontwikkeling Logistiek Park Moerdijk (LPM) voor weidevogelpopulatie	toezegging van gedeputeerde Pauli
4017685	Houtkoolschets Meerjarenplan 2017-2020 BOM	Kennisnemen van De houtkoolschets Meerjarenplan 2017-2020 BOM
3891008/ PS: 3927132	Opdracht aan de drie Brabantse omgevingsdiensten voor de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving in 2016	Kennisnemen van Opdracht aan de drie Brabantse omgevingsdiensten voor de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving in 2015.
3940271/ PS: 3940271	Provinciale kaders voor zienswijzen begrotingen omgevingsdiensten	Kennisnemen van De nieuwe provinciale kaders voor de zienswijzen op de ontwerpbegrotingen van de omgevingsdiensten.
PS: 3987265	Bestuursinformatiebrief OMWB (Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant)	Kennisnemen van Bestuursinformatiebrief OMWB dd 31 maart 2016
PS: 3997682	Afronding opdracht 2015 Omgevingsdiensten	Kennisnemen van Uitvoering opgedragen werkprogramma door de omgevingsdiensten in 2015: Opdrachtwaarde Context omgevingsdiensten 2015 Vergunningverlening Toezicht en handhaving Conclusie
PS: 4067406	Vastgestelde jaarstukken 2015 Brabantse omgevingsdiensten (OMWB, ODBN en ODZOB)	Kennisnemen van De provincie heeft de vastgestelde jaarstukken 2015 van de Brabantse omgevingsdiensten (OMWB, ODBN en ODZOB) ter kennisname ontvangen.
PS: 3841840	Aldersadvies Eindhoven Airport	Kennisnemen van Het evaluatierapport van de

		<p>heer Alders over de groei van Eindhoven Airport en het advies met aanbevelingen van de heer Alders met betrekking tot de verdere ontwikkeling van de civiele luchtvaart op de luchthaven voor de komende periode tot 2020.</p>
3860417	Uitvoeringsprogramma Havenstrategie	Kennisnemen van Het uitvoeringsprogramma Havenstrategie Moerdijk 2015 - 2017
PS: 3902176	Uitwerking twee moties en twee toezeggingen, die gaan over de omgevingsdiensten.	<p>Kennisnemen van beantwoording van de moties: Vast versus flexibele inzet van personeel bij vergunningverlening NB-wet; Meer grip op de Omgevingsdiensten; en beantwoording van de toezeggingen: Programma's ter verbetering kwaliteit van medewerkers Omgevingsdiensten; Preventief toezicht (vraag van Mevrouw. Roijackers).</p>
4068419/ PS: 4071893	Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte Wijziging van samenwerking Ruimte voor Ruimte	Kennisnemen van het door GS aangaan van de 'overeenkomst tot wijziging samenwerking Ruimte voor Ruimte' (bijlage 1) en het vaststellen van de 'aandeelhoudersinstructie RvR' (bijlage 2).
3910442	Tweede voortgangsrapportage verzelfstandiging Havenschap Moerdijk	<p>Kennisnemen van De tweede voortgangsrapportage verzelfstandiging Havenschap Moerdijk</p>

Bijlage 3 Uitgebreide (aanvullende evaluatie)

Overzicht per deelneming:

Hierna volgt per verbonden partij informatie uit de door het Team Verbonden Partijen gehouden enquête onder de accounthouders verbonden partijen (derde kwartaal 2016) en de paragraaf Verbonden Partijen uit de Jaarrekening 2015 (PS vergadering 20 mei 2016). Wij verwijzen tevens naar het stoplichtmodel in de evaluatie zelf.

Per verbonden partij zijn onder meer de volgende vragen belicht:

1. Is er (nog steeds) sprake van een publiek doel?
2. Voorziet de betreffende verbonden partij op een effectieve en efficiënte wijze in die doelstelling? Ofwel: is de betreffende verbonden partij nuttig en noodzakelijk?
3. Hoe vindt sturen, beheersen, het houden van toezicht en de verantwoording plaats?
4. Wordt de verbonden partij gewijzigd, opgeheven, of ongewijzigd voortgezet?

1. Havenschap Moerdijk

Het haven- en industriegebied van Moerdijk is ontstaan in het begin van de jaren '60. In die tijd werden in de Biesbosch spaarbekkens aangelegd. Het verzamelde water ging naar de industrie in de Botlek en naar de Rotterdamse drinkwatermaatschappij. De gemeenten Zevenbergen, Klundert en Hooge en Lage Zwaluwe bundelden hun krachten. Zij wilden jonge, goed opgeleide mensen een uitdagend werkklimaat bieden om te voorkomen dat deze jongeren naar de randstad vertrokken. Binnen dit kader ontstond het plan om met het zand dat in de Biesbosch werd uitgegraven een nieuw haven- en industriegebied aan te leggen, nabij het Hollandsch Diep aan de monding van de Roode Vaart tussen Klundert en Moerdijk.

De gemeente Breda en de provincie Noord-Brabant traden in de jaren '60 toe tot het bestuur. Eind jaren tachtig werd het industrieterrein in een viertal themagebieden verdeeld: chemie, logistiek, energieopwekking/milieutechnologie en overige bedrijfsactiviteiten. Vanaf begin negentiger jaren neemt de activiteit en uitgifte van grond op het industrieterrein snel toe. Niet alleen industriële bedrijven kwamen naar Moerdijk maar ook stuwadoorsbedrijven en logistieke bedrijven.

In 1997 is er een herziening Gemeenschappelijke Regeling waaraan de gemeente Breda, de gemeente Drimmelen, de gemeente Moerdijk en de provincie Noord-Brabant deelnemen. In 2004 stappen de gemeente Breda en Drimmelen uit de Gemeenschappelijke Regeling.

Statutaire doelstelling (Gemeenschappelijke Regeling) van de deelneming:

- a) Het Schap heeft tot taak het doen en aanleggen en exploiteren van een complex industrieterreinen en -havens.
- b) Onder de taak van het Schap is alles begrepen, wat in de ruimste zin des woords met de in lid 1 bedoelde aanleg en exploitatie samenhangt. Hieronder dient mede te worden begrepen het bevorderen van de bedrijvigheid alsmede het bevorderen van het imago en de maatschappelijke economische ontwikkeling voor zover deze ten dienste staan van het Schap, de deelnemers en overige belanghebbenden.

Relatie statutaire doel en de provinciale beleidsagenda (Agenda v Brabant):

- a) Het doel van het Havenschap sluit aan bij het beleid om economische ontwikkeling te bevorderen. Om bedrijvigheid in de regio te laten landen is er voldoende haven en industrieterrein nodig en biedt het Havenschap logistieke verbindingen.

b) Om de bedrijvigheid te vergroten past het Havenschap een meer commerciële werkwijze. Daarom is besloten de activiteiten van het Havenschap per 1 januari 2017 uit de GR in een N.V. te laten zakken. Naast deze wijziging in de structuur van de organisatie is men ook voornemens de mogelijkheden voor bedrijvigheid te vergroten door de aanleg van Logistiek Park Moerdijk. Een uitspraak door de Raad van State hierover is voorzien voor eind 2016. Voortzetting is dus zeker opportuun.

a. Huidige positie, ontwikkelingen, toekomst

De haven van Moerdijk is de vierde zeehaven van Nederland. Het Haven- en Industrierrein biedt direct 8588 banen en indirect 7992 banen. In 2015 vestigden zich 15 nieuwe bedrijven op het terrein. Om logistieke bedrijven beter te kunnen bedienen wil men het Logistiek Park Moerdijk ontwikkelen. Hiervoor is men in afwachting van een uitspraak van de Raad van State.

b. Strategie en investeringsbeleid

In 2015 is de Havenstrategie Moerdijk 2030 vastgesteld. Het programma is vooral een agenda voor de komende jaren ingedeeld in drie onderdelen: People, Planet, Profit. Het onderdeel Profit schenkt onder meer aandacht aan het onderzoek naar partnerships voor versterking van de acquisitie. In het deel People gaat het onder meer over goed nabuurschap. En het onderdeel Planet behandelt de verdere uitvoering van het actieprogramma 'Samen werken aan veiligheid' en het onderzoek naar de oprichting van een warmtebedrijf.

c. Relevante onderwerpen uit AvA's en bijbehorende conclusies

Tijdens de vergadering van de Raad van Bestuur op 20 juli 2016 is besloten dat de activiteiten van de GR per 1 januari 2017 worden uitgeplaatst naar een N.V. De GR blijft bestaan waarin de gemeente Moerdijk en de provincie Noord-Brabant deelnemen. De GR wordt aandeelhouder van de N.V.. Als alle financiële activiteiten kunnen worden verplaatst naar de N.V. zal de GR worden opgeheven.

Inhoudelijke resultaten

Resultaten in relatie tot provinciale doelen

De provinciale doelen zijn de werkgelegenheid in West-Brabant bevorderen. Goede logistieke verbindingen ontsluiten in de Vlaams Nederlandse Delta, met de haven als onderdeel daarvan met connecties naar de rest van Europa. Bedrijventerreinen bieden voor bedrijven, met name op het gebied van logistiek en chemie met een verbinding naar de biobased economy. De resultaten van de VP voldoen daar aan. De verzelfstandiging van het Havenschap draagt verder bij aan de commerciële ontwikkeling van bovenstaande doelen.

Bereikte resultaten en mogelijke knelpunten

De bereikte resultaten zijn dat in 2015 de Havenstrategie Moerdijk 2030 is vastgesteld. In juli 2016 is besloten om de verzelfstandiging per 1 januari 2017 te realiseren. Verder is besloten om vanaf dat moment 5% van de winst uit de reguliere exploitatie na belasting, met een maximum van €150.000, uit te keren aan het vitaliteitsfonds. Deze resultaten dragen bij aan het komen tot een haven waar people, planet en profit voorop staan. Deze resultaten sluiten aan bij de provinciale doelen. De resultaten vragen niet om bijstelling van de doelstellingen.

Betrokken beleidsterreinen binnen de provincie

Er zijn raakvlakken met andere provinciale beleidsterreinen namelijk met milieu, energie, biobased, logistiek, werklocaties, handhaving, arbeidsmarkt etc. Er zijn heel veel mensen binnen de provincie beleidsmatig betrokken bij het Havenschap Moerdijk. Gepoogd wordt inzicht te geven in al die activiteiten en verbindingen te leggen.

b. Beheersaspecten

Statutaire kaders

De Gemeenschappelijke Regeling is niet actueel. Het besluit om de activiteiten van het Havenschap in een N.V. te laten uitplaatsen heeft ertoe geleid dat een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling nodig is, evenals statuten voor Havenbedrijf Moerdijk N.V.. Met het besluit tot uitplaatsing van de N.V. zijn tevens de nieuwe statuten en de Gemeenschappelijke Regeling op 20 juli 2016 goedgekeurd.

Governance en sturingsmogelijkheden

Deze structuur geeft op het moment wel voldoende sturingsmogelijkheid. Momenteel zijn twee leden van Provinciale Staten en twee leden van Gedeputeerde Staten afgevaardigd in de Raad van Bestuur van Havenschap Moerdijk. Een lid van Gedeputeerde Staten heeft zitting in het Dagelijks Bestuur. De sturingsmogelijkheden zijn voldoende. Met de verzelfstandiging per 1 januari 2017 zal de governance ook veranderen. Er zal een algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling worden opgericht waarin de provincie zitting neemt. Daarnaast zullen gedeputeerden worden afgevaardigd als aandeelhouder van de N.V..

Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid is openbaar en voldoet aan de WNT.

c. Financiële resultaten en risico's

Financiële belangen

De provincie is voor de 50 % eigenaar, en is ook voor 50 % aansprakelijk voor de risico's. Hiervoor is binnen de provinciale begroting een risicovoorziening van € 4,5 mln opgenomen. Daarnaast sturen de (provinciaal) verantwoordelijke bestuurders bij de begroting van VP ook op gezonde financiële resultaten aan de hand van gezonde ratio's. Deze ratio's worden vastgesteld door de Raad van Bestuur. De ICR zit boven de gewenste norm van 2. Hoewel het ratio naar verwachting in 2016 onder de 2 uit zal komen, blijft het daarna naar verwachting gestaag groeien. De DEBT/EBITDA komt nu nog boven de norm van 7 uit. De verwachting is dat pas in 2020 de gewenste norm wordt behaald.

Dividendbeleid

Er is de mogelijkheid dividend uit te keren. Echter, er is niet voor gekozen dividend uit te keren.

Risico's

In 2017 kan naar verwachting worden gestart met de realisatie van Logistiek Park Moerdijk. Er is rekening gehouden met het risico dat er geen uitgifte van grond plaats kan vinden.

De verzelfstandiging betekent dat de risico's van het Havenschap betekent dat de risico's van de organisatie door de N.V. dienen te worden afgedekt. De risico's kunnen niet meer worden doorbelast aan de provincie of gemeente, zoals voor verzelfstandiging wel mogelijk was.

Actualiteit inhoudelijke doelen

De publieke doelstelling van de provincie is helder omschreven. Daarnaast wordt al gezamenlijk met de relevante (publieke én private) partijen gewerkt aan de uitvoering van de Havenstrategie Moerdijk 2013, waarin onder andere de verbinding is gelegd met de doelstellingen van de provincie. Ook worden voor de verschillende onderwerpen strategieën opgesteld, zoals een commerciële strategie en een duurzaamheidsstrategie, waarin de plannen gericht op de ontwikkeling van de 3P's verder worden uitgewerkt om daaraan gericht uitvoering te kunnen geven.

De VP wordt per 1 januari 2017 gewijzigd voortgezet. De koers van de organisatie zal hetzelfde blijven en de Havenstrategie Moerdijk 2030 is hiervoor leidend. De activiteiten van de GR worden uitgeplaatst naar de N.V.. Dit maakt het toetreden van andere aandeelhouders mogelijk en leidt ertoe dat het Havenschap een commerciële organisatie wordt. De governance zal op de nieuwe situatie worden aangepast. De financiële situatie is stabiel en het Havenschap is voldoende vermogend om de verzelfstandiging te kunnen realiseren en eventuele risico's op te vangen.

2. Nationaal Park De Biesbosch

De totstandkoming van de deelneming komt voort uit onze deelname aan de recreatieschappen van destijds. Die zijn samengevoegd tot één parkschap zodat er een meer integrale aanpak van het gebied kon komen. In 2011 heeft de toenmalige staatssecretaris de verantwoordelijkheid van het Rijk terug gebracht tot enkel de begrenzing. Ook zijn de financiële bijdragen van het Rijk beëindigd. De provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant hebben deze taken niet overgenomen. Wel hebben beide provincies het nationaal park in de gelegenheid gesteld om nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen. Hiertoe zijn ook andersoortige investeerders nodig. Beide provincies hebben inmiddels aangekondigd per 1-1-2018 te willen uittreden uit de GR.

Formeel is de gedeputeerde Johan van den Hout lid van het algemeen bestuur van het Parkschap. Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland, de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Dordrecht, de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Drimmelen, de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Sliedrecht, de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Werkendam zijn de overige deelnemers in de GR. Gemeenschappelijke belangen en taken van het openbaar lichaam zijn:

- a. het beschermen en ontwikkelen van natuurwaarden;
- b. het bewaren en ontwikkelen van het landschappelijk karakter;
- c. de zorg voor en ontwikkeling van de recreatie in het rechtsgebied.

De structuur geeft op het moment niet voldoende garanties dat de organisatie is voorbereid op de eisen die de toekomst stelt. Het parkschap is hier druk mee bezig. De financiële risico's zijn vooral gelegen in eventueel tegenvallende resultaten van de nieuwe verdienmodellen en teruglopende inkomsten (op termijn) van de uittredende provincies. Het parkschap heeft momenteel een gezond weerstandvermogen en geeft in de begroting 2017 aan dat met bij tegenvallers zal gaan inleveren op beheer & onderhoud, bijstelling van de openingstijden van het bezoekerscentrum en op voorlichting en educatie.

Het parkschap wil het nationaal park blijven ontwikkelen en zal in dat kader ook mee dingen daar het label "nationaal park van wereldklasse". Ook zal met trachten nieuwe partijen te interesseren voor het park. De nieuwe verdienmodellen moeten verder worden uitgerold en zullen op termijn meer inkomsten genereren.

Alles bijeengenomen voldoet het Parkschap prima en zijn de voorgenomen ontwikkelingen positief te noemen. Het Parkschap zet zich daar hard voor in. Echter, gewijzigde inhoudelijke en bestuurlijke inzichten hebben GS en PS echter eind 2015 doen besluiten om onze deelname per 1-1-2018 te beëindigen.

3. Zuidelijke Rekenkamer; niet meegenomen in de evaluatie.

4. Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost Brabant

De totstandkoming van de deelneming komt voort uit de taak van gemeenten om in het kader van de Wmo zorg te dragen voor het kunnen verplaatsen met een vervoermiddel. De Provincie heeft in haar OV-visie opgenomen dat een vangnetoplossing zal worden geboden als de vraag te laag is voor lijngebonden OV. In Brabant werken de provincie en de gemeenten derhalve sinds jaar en dag samen aan het product regiotaxi. De gemeenten voor hun Wmo-reizigers en de provincie als vangnet voor de OV-reizigers (OV-visie - 2012). De gemeenten hebben zich georganiseerd in vier regio's. De provincie heeft in 2015 met de regio's een Samenwerkingsovereenkomst gesloten. Hierin is onder andere afgesproken dat iedere partij de kosten voor zijn eigen doelgroep betaalt.

De GR Noordoost-Brabant is één van de vier regiotaxi regio's in Brabant. Het huidige contract met de vervoerder loopt tot 31/12-2016. In de zomer van 2016 moet de aanbesteding voor het vervoer vanaf 2017 gereed zijn. De regio Midden-Brabant is bezig met een andere manier van aanbesteden. De planning en het vervoer worden gescheiden. Hiervoor wordt een aparte regiecentrale aanbesteed. De regio Noordoost-Brabant heeft besloten deze ontwikkeling na de aanbesteding die in 2017 gaat lopen te willen volgen.

Twee mogelijke inhoudelijke ontwikkelpunten laten zich omschrijven als volgt. Zoals besloten bij de evaluatie van de Samenwerkingsovereenkomst Regiotaxi wordt stapsgewijs per regio voor de OV reizigers met de regiotaxi een bindend OV advies ingevoerd. Als een reiziger een regiotaxi boekt en de reis is onder bepaalde voorwaarden ook met het reguliere OV te maken dan krijgt de reiziger het bindend advies met het OV te reizen. Als de reiziger dit niet wil betaald hij de kostprijs van de rit. In de regio Noordoost wordt het bindend advies met de nieuwe aanbesteding ingevoerd.

Naast het bindend OV advies is een andere optie het invoeren van Knooppunten Taxi. In de Ontwikkelagenda spoor, HOV en knooppunten zijn 47 knooppunten benoemd. In Noordoost-Brabant wordt in de nieuwe aanbesteding als eerste regio het nieuwe regiotaxi product 'Knooppunt taxi' opgenomen. Als er geen bindend OV advies wordt gegeven maar de reiziger laat zich naar een knooppunt vervoeren ipv deur tot deur vervoer is de ritprijs voor de reiziger lager. Het mes snijdt hierbij aan twee kanten, minder lange regiotaxiriten en meer mensen in de bus.

De Governance is geregeld met de Gemeenschappelijke Regeling. De provincie heeft in het Dagelijks Bestuur wat bestaat uit de voorzitter en drie leden, waaronder de Provincie twee stemmen. In het Algemeen Bestuur, bestaande uit 13 leden, heeft de Provincie tien stemmen.

Deze structuur geeft op het moment voldoende sturingsmogelijkheid.

De deelneming beantwoordt aan de randvoorwaarden m.b.t governance en beloningsbeleid.

De financiële aspecten zijn voldoende geregeld en VP is financieel gezond.

Alles bijeengenomen voldoet de verbonden partij prima en wordt ongewijzigd voortgezet

5. Omgevingsdienst Midden en West Brabant.

De provinciale doelen zijn gericht op het bereiken/behouden van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. Dat geldt voor alle drie de omgevingsdiensten in gelijke mate. Ondanks dat functioneren de omgevingsdiensten niet hetzelfde. Daarom is toch gekozen voor een weergave per omgevingsdienst.

Ter behartiging van dit belang verricht de OMWB alle milieutaken van de deelnemers, in die zin dat zij wettelijke milieutaken voorbereidt en uitvoert en over de milieubeleidstaken adviseert aan de deelnemers en na besluitvorming door de deelnemers de uitvoering ter hand neemt". De deelnemers hebben basistaken en aanvullende verzoektaken ondergebracht bij de OMWB. In sommige gevallen is zelfs een vergaand mandaat neergelegd bij de OMWB.

De provincie heeft drie rollen in relatie tot de OMWB.

- 1) De provincie is de grootste mede-eigenaar
- 2) De provincie is de grootste opdrachtgever
- 3) Provincie is bevoegd gezag vergunningverlening, toezicht en handhaving;

Het zijn, na het heenzenden van 2 directeurs in 2015, nog altijd roerige tijden voor de OMWB. Inmiddels is de voorzitter van het AB en DB ook teruggetreden. De dienst zet momenteel vol in op de noodzakelijke uitvoering van het actieplan "Huis op Orde". Bijzondere aandacht is daarbij (tijdens de AB vergadering van 23 maart 2016) toegezegd aan het thema "governance". Voorbeelden hiervan zijn de samenstelling van het Dagelijks Bestuur, het aanpassen van de tekst van de Gemeenschappelijke Regeling onder meer tegen de achtergrond van de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en de actualisatie van de Dienstverleningsovereenkomst (DVO).

Het strategisch beleid is (en blijft) belegd bij bevoegd gezag. De omgevingsdiensten zijn uitvoeringsdiensten.

De provinciale opdracht voor 2015 aan de omgevingsdiensten (het werkprogramma) is binnen de gestelde randvoorwaarden uitgevoerd. De kwalitatieve uitvoering voldoet nagenoeg aan de provinciale kwaliteitseisen. In de periodieke account- en managementgesprekken worden met de omgevingsdiensten de kwalitatieve prestaties gemonitord en worden afspraken gemaakt over de verbetering. Bij het schrijven van dit overzicht is een Statenmededeling over de uitvoering van het provinciaal werkprogramma 2015 in voorbereiding.

Governance en sturingsmogelijkheden

De statuten zijn niet actueel en verdienen bijstelling. Voorbereidingen hiervoor zijn in gang gezet. De provincie heeft zitting in zowel het Dagelijks Bestuur als het Algemeen Bestuur. De leden van het DB zijn tevens lid van het AB. De zeggenschap die de provincie heeft in Algemeen Bestuur blijft achter bij de omvang en het belang dat we als provincie bij de opdrachten hebben. De onevenwichtigheid vloeit voort uit de afspraken die bij de oprichting zijn gemaakt.

De bestaande structuur geeft, vanuit provinciaal perspectief, op dit moment niet voldoende sturingsmogelijkheid. De deelnemers van de OMWB zijn "ongelijkwaardige" partners.

De stemverhoudingen in het Algemeen Bestuur komen neer op "one man, one vote". Alleen bij vaststelling van financiële stukken (begroting, jaarrekening en begrotingswijzigingen) gelden twee voorwaarden: meerderheid van stemmen én een meerderheid van de omzet.

Provincie heeft ook zitting in het Dagelijks Bestuur. Onlangs is de voorzitter van het DB en AB teruggetreden, waardoor gedeputeerde Van den Hout tijdelijk de rol van voorzitter waarneemt.

De WNT is van toepassing. In de (nog niet vastgestelde) jaarstukken 2015 is het beloningsbeleid transparant weergegeven.

De ontwikkeling van het Eigen Vermogen is zorgwekkend. Vanaf de start kent de OMWB een negatief EV. In de Algemeen Bestuursvergadering van 23-3-2016 is besloten om het verwachte negatieve EV ultimo 2015 (circa - € 1 miljoen) ten laste van de deelnemers te brengen.

In de ontwerpbegrotingen 2016 en 2017 wordt de verwachte / gewenste ontwikkeling van het EV gepresenteerd. Binnen enkele jaren zou het in lijn moeten zijn met het benodigde weerstandsvermogen. Hiervoor is het noodzakelijk dat de exploitatieresultaten van de OMWB de komende jaren positief worden. Daar is sterk aandacht voor.

Alles bijeengenomen verdient deze verbonden partij aandacht. De provinciale deelname in de OMWB wordt, voornamelijk, ongewijzigd voortgezet. De mogelijkheden tot bijsturing op de zeggenschap en uitvoering zijn (zoals aangegeven) immers zeer beperkt.

6. Omgevingsdienst Zuidoost Brabant

Ook de ODZOB voert een pakket van wettelijke taken uit op het gebied van VTH-taken. Ook activiteiten in de openbare ruimte die verwant zijn aan deze VTH-taken voert de ODZOB uit indien provincie of gemeente(n) daarom verzoeken. De ODZOB zorgt voor het aanbrengen en handhaven van de door de overheden in de regio Zuidoost-Brabant aangegeven kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De uitoefening van de opgedragen publieke taken wordt gekenmerkt door de kernwaarden: deskundigheid, duidelijkheid en betrouwbaarheid. De ODZOB levert output van hoogstaande kwaliteit en borgt een kosteneffectieve uitvoering die voldoet aan de landelijke kwaliteitscriteria.

De provincie heeft dezelfde drie rollen als bij de andere twee omgevingsdiensten.

De ODZOB heeft in 2014 het Concernplan "Samen meer waarde" door het AB laten vaststellen. In dit plan is verwoord welke ambities en prioriteiten de ODZOB voor en samen met de deelnemers nastreeft. In 2015 verscheen het evaluatierapport "van fundament naar strategische partner". Om invulling te geven aan een van de aanbevelingen uit dit rapport zijn er in 2015 enkele werkconferenties belegd waarin samenwerking tussen bestuurders, ambtelijke ondersteuners van de deelnemers en medewerkers van de ODZOB centraal stond. Deze werkvorm werd door alle betrokkenen als zinvol en effectief ervaren. Het strategisch beleid is (en blijft) belegd bij bevoegd gezag. De omgevingsdiensten zijn uitvoeringsdiensten.

De provinciale opdracht voor 2015 aan de omgevingsdiensten (het werkprogramma) is binnen de randvoorwaarden uitgevoerd.

De statuten zijn onlangs geactualiseerd. De nieuwe versie is in het AB vastgesteld.

De zeggenschap die de provincie heeft in Algemeen Bestuur blijft achter bij de omvang en het belang dat we als provincie bij de opdrachten hebben. De onevenwichtigheid vloeit voort uit de afspraken die bij de oprichting zijn gemaakt. De bestaande structuur geeft, vanuit provinciaal perspectief, op dit moment niet voldoende sturingsmogelijkheid. De deelnemers van de ODZOB zijn "ongelijkwaardige" partners.

De WNT is van toepassing. In de (nog niet vastgestelde) jaarstukken 2015 is het beloningsbeleid transparant weergegeven. In 2015 heeft de dienst afscheid genomen van één van de twee directeurs. Vanaf 2016 vindt de aansturing plaats door één directeur.

De positie van het Eigen Vermogen is redelijk te noemen. In de ontwerpbegroting 2017 wordt de verwachte / gewenste ontwikkeling van het EV gepresenteerd. Op korte termijn (enkele jaren) wordt het benodigde weerstandsvermogen in lijn gebracht met de beschikbare weerstandscapaciteit.

Alles bijeengenomen voldoet deze verbonden partij aan de gestelde doelen. De provinciale deelname in de ODZOB wordt, vooralsnog, ongewijzigd voortgezet. De mogelijkheden tot bijsturing zijn (zoals aangegeven) immers zeer beperkt. Voorts geldt nog het volgende: Op 20 mei 2016 is PS Statenvoorstel 11/16 aan de orde geweest. Het ging om toestemming Provinciale Staten voor wijziging van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant. Het voorstel is unaniem aangenomen. Nader uitwerking (uitvoering) vindt nog plaats.

7. Omgevingsdienst Brabant Noord.

Ook de ODBN is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van de fysieke leefomgeving en om als verlengstuk van het lokaal bestuur een bijdrage te leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving in de regio Brabant Noord.

De provincie heeft dezelfde drie rollen als bij de andere twee omgevingsdiensten.

De dienst treft momenteel voorbereidingen om goed voorbereid te zijn op de nabije toekomst. In 2015 is een start gemaakt met het plan van aanpak 'samen werken aan een schone en veilige leefomgeving, nu en in de toekomst'. Er wordt een cultuurverandering beoogd naar de organisatie die in 2020 wordt gewenst.

De provinciale opdracht voor 2015 aan de omgevingsdiensten (het werkprogramma) is binnen de randvoorwaarden uitgevoerd. De kwalitatieve uitvoering voldoet nagenoeg aan de provinciale kwaliteitseisen. In de periodieke account- en managementgesprekken worden met de omgevingsdiensten de kwalitatieve prestaties gemonitord en worden afspraken gemaakt over de verbetering.

De statuten zijn niet actueel en verdienen bijstelling. Voorbereidingen hiervoor zijn in gang gezet. Het is nog niet duidelijk wanneer een nieuwe versie in het AB aan de orde wordt gesteld.

De zeggenschap die de provincie heeft in Algemeen Bestuur blijft achter bij de omvang en het belang dat we als provincie bij de opdrachten hebben. Ook hier geldt, evenals voor de andere diensten, dat de onevenwichtigheid voortvloeit uit de afspraken die bij de oprichting zijn gemaakt.

De bestaande structuur geeft, vanuit provinciaal perspectief, op dit moment niet voldoende sturingsmogelijkheid. De deelnemers van de ODBN zijn "ongelijkwaardige" partners.

De WNT is van toepassing. In de (nog niet vastgestelde) jaarstukken 2015 is het beloningsbeleid transparant weergegeven.

De positie van het Eigen Vermogen is goed te noemen. In de ontwerpbegroting 2017 wordt de verwachte / gewenste ontwikkeling van het EV gepresenteerd. Op korte termijn (enkele jaren) wordt het benodigde weerstandsvermogen in lijn gebracht met de beschikbare weerstandscapaciteit.

Alles bijeengenomen voldoet de verbonden partij aan de gestelde doelen. De provinciale deelname in de ODBN wordt, vooralsnog, ongewijzigd voortgezet. De mogelijkheden tot bijsturing zijn (zoals aangegeven) immers zeer beperkt.

8. Enexis NV

Verkoop Essent:

In 2009 is besloten de aandelen in het productie- en leveringsbedrijf van Essent te verkopen aan energiebedrijf RWE. Netwerkbedrijf Enexis is hierbij eigendom gebleven van de publieke aandeelhouders. Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,7 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.

De provincie wil met haar aandeelhouderschap de publieke belangen te behartigen. De infrastructuur voor energie is een vitaal onderdeel voor onze economie en voor onze samenleving. De betrouwbaarheid van het netwerk is dan ook van groot belang voor Brabant.

Enexis speelt een belangrijke rol in de energietransitie: het netwerk dient gereed te zijn voor decentrale energieopwekking, teruglevering en datacommunicatie over de energiestromen. Daarnaast ontvangt de provincie jaarlijks ook een aanzienlijke dividenduitkering van Enexis die van groot belang is als voeding voor de provinciale begroting.

De voorbereidingen voor een nieuwe strategie, in 2017 vast te stellen, zijn in gang gezet door Enexis. Aandeelhouders en stakeholders worden hierbij betrokken.

De provincie is tevreden over de door Enexis bereikte doelen. Er wordt op gedegen wijze en met goed (financieel) resultaat uitvoering gegeven aan de Strategie 2014. Ook wordt samengewerkt op diverse voor de Brabantse Energie Agenda belangrijke thema's zoals Elaad, Er wordt ook verkend waarop verder samengewerkt kan worden. Het governancebeleid voldoet aan de gestelde voorwaarden. De Raad van Commissarissen en de directie zijn voltallig en functioneren goed.

Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook). De WNT is van toepassing.

Enexis voldoet aan de wet, de maxima, het overgangsrecht en de rapportageplicht; het vastgestelde beloningsbeleid voor RvB en RvC wordt correct toegepast.

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders is het hoogste besluitvormingsorgaan binnen Enexis. De provincie is hierin vertegenwoordigd. Bepaalde bevoegdheden, zoals het nemen van besluiten van investeringen die binnen de strategie vallen maar een bepaalde grootte hebben van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders zijn toegekend aan een Aandeelhouderscommissie. Deze commissie telt zeven leden en heeft als doel de slagvaardigheid en effectiviteit van de besluitvorming binnen de Algemene Vergadering van Aandeelhouders te bevorderen. De taken van de Aandeelhouderscommissie zijn beschreven in de statuten van Enexis en de werkwijze is vastgelegd in een door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders goedgekeurd convenant tussen de Raad van Bestuur, de Raad van Commissarissen en de Aandeelhouderscommissie. De provincie is voorzitter van deze commissie. Deze structuur geeft op het moment voldoende sturingsmogelijkheid.

Alles bijeen genomen voldoet ENEXIS Holding prima en kan worden voortgezet zonder aanpassingen.

9. CBL Vennootschap BV

De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent ("Verkopende Aandeelhouders") te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds. Voor zover na beëindiging van alle CBL's (CBL: Cross Border Leases) en de betaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Escrow Fonds, wordt het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en Verkopende Aandeelhouders.

Op dit moment geeft de entiteit geen directe invulling meer aan de provinciale doelstelling, er vinden namelijk geen activiteiten meer plaats in deze B.V. Opheffing is nog niet mogelijk omdat de B.V. een partij is in een aantal closing overeenkomsten. En tot op heden wil RWE deze verplichtingen niet overnemen. Op dit moment is er geen sprake van risico's, hooguit dat opheffing langer duurt dan gepland. De governance is op zich in orde, financieel zijn er geen onregelmatigheden en de entiteit valt niet onder de WNT. Eind juni 2011 zijn de laatste CBL-overeenkomsten vervroegd beëindigd. Na aftrek van het bedrag dat nodig was voor deze beëindigingen van de CBL's resteert er nog een bedrag van afgerond \$19,7 mln. Naar verwachting zal op dit bedrag in 2016 een bedrag benodigd zijn voor advies- en andere afwikkelingskosten. De advies- en andere afwikkelingskosten worden ingeschat op ongeveer \$700.000. Dit betekent dat naar verwachting een restantbedrag van ongeveer \$ 19 mln. uiteindelijk in de verhouding 50-50 zal kunnen worden uitbetaald aan de Verkopende Aandeelhouders en RWE en dat het fonds daarna geliquideerd kan worden.

Alles bijeengenomen zal de vennootschap naar verwachting in 2016/2017 worden geliquideerd.

10. Vordering op Enexis BV

We hebben geen concreet beleid op deze verbonden partij anders dan de afwikkeling van de verkoop van onze Essent aandelen. Daarnaast is er een directe link tussen deze verbonden partij en Enexis. Bij de splitsing en verkoop van Essent is er een lening verstrekt aan Enexis door de (oud) aandeelhouders van Essent en deze wordt beheerd door deze BV.

De statutaire doelstelling nader belicht:

- Het verkrijgen van de Bruglening;
- Het beheren en administreren van de Back-to-Back leningen en Aandeelhoudersleningen;
- Het uitvoeren van alle aan de Back-to-Back Leningen en Aandeelhoudersleningen verbonden rechten en plichten;
- Het ter leen verkrijgen van de Back-to-Back leningen;
- Het optreden als behartiger van belangen van haar aandeelhouders waaronder begrepen het verkrijgen van rechten en verplichtingen van haar aandeelhouders jegens derden,

En al hetgeen met vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

De Vordering op Enexis BV valt niet onder de WNT, echter, indien langer voortzetting van deze BV's noodzakelijk wordt geacht (er was voor een aantal BV's een eerder opheffing beoogd) zal het wenselijk zijn om hierover aanvullende afspraken te maken.

Verbonden partij is financieel zeer gezond, er worden alleen beheer- en eventuele advieskosten gemaakt. Voor de betaling hiervan is een RC-verhouding met de Verkoop Vennootschap BV waar de middelen zitten voor deze kosten. Er is alleen sprake van financiële risico's en die zouden kunnen

ontstaan door het uitblijven van betalingen op de leningen door Enexis. Echter zijn de aandeelhouders van deze BV ook aandeelhouder van Enexis.

Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan. Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren is besloten de lening over te dragen aan de Verkopende Aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht in 2009 bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een lening-overeenkomst bestaande uit vier tranches (zie bijlage voor bedragen). De derde tranche zal uiterlijk 30 september 2016 worden afgelost. Jaarlijks wordt de rente over de lening verrekend met de aandeelhouders.

De 4^e tranche zal niet vervroegd – en dus in 2019 – mogelijk pas worden afgelost. Tot die tijd wordt deze entiteit ongewijzigd voortgezet.

11. Verkoop Vennootschap BV

In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de Verkopende Aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de Verkopende Aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de Verkopende Aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds zal worden gehouden, zijn de Verkopende Aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.

De statutaire doelstelling nader uitgelicht:

- Het uitoefenen van alle rechten en verplichtingen van haar aandeelhouders ten opzichte van Essent N.V. en RWE AG of hun rechtsopvolgers onder algemene of bijzondere titel, voortvloeiende uit de verkoopovereenkomst voor de verkoop van Essent N.V., welke rechten en verplichtingen de vennootschap via contractoverneming heeft verkregen van de aandeelhouders;
- Het beheren of doen beheren van fondsen ter dekking van eventuele aansprakelijkheid van de aandeelhouders naar aanleiding van de koopovereenkomst van Essent N.V.;
- Het oprichten van, het op enigerlei wijze deelnemen in, het besturen van en het toezicht houden op ondernemingen en vennootschappen en het zijn en handelen als een houdstermaatschappij;
- Het financieren van vennootschappen en ondernemingen;
- Het verstrekken van adviezen en het verlenen van diensten aan ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en aan derden;
- Het lenen, uitlenen en bijeenbrengen van gelden daaronder begrepen het uitgeven van obligaties, schuldbrieven of andere waardepapieren, alsmede het aangaan van daarmee samenhangende overeenkomsten;
- Het verstrekken van garanties, het verbinden van de vennootschap en het bezwaren van activa van de vennootschap ten behoeve van ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en ten behoeve van derden;

- Het verkrijgen, beheren, exploiteren en vervreemden van registergoederen en van vermogenswaarden in het algemeen;
- Het verhandelen van valuta, effecten en vermogenswaarden in het algemeen;
- Het exploiteren en verhandelen van patenten, merkrechten, vergunningen, knowhow andere industriële eigendomsrechten;
- Het optreden als behartiger van belangen van haar aandeelhouders, waaronder begrepen het verkrijgen van rechten en verplichtingen van haar aandeelhouders jegens derden;
- Het verrichten van alle soort industriële, financiële en commerciële activiteiten.

En al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevordelijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Er vinden nauwelijks activiteiten meer plaats in deze B.V. Echter is opheffing nog niet mogelijk omdat de B.V. een partij is in een aantal closing overeenkomsten (van CBL vennootschap). En tot op heden wil RWE deze verplichtingen niet overnemen.

Deze B.V. valt niet onder de WNT. Mogelijk wordt er wel actie ondernomen nu de B.V.'s langer blijven bestaan om de stijging van het loon van de bestuurder aan banden te leggen.

Financieel op dit moment geen risico's meer, hooguit dat opheffing langer duurt dan gepland.

RWE heeft eind 2015 per saldo een totaalbedrag aan belastingclaims (rekening houdend met belastingteruggaven en vrijval voorzieningen) ingediend van € 38.100.000 (exclusief eventuele additionele correcties in verband met Attero / Enexis). RWE en Verkoop Vennootschap BV hebben op dit moment nog geen overeenstemming over de afwikkeling van deze belastingzaken.

Gelet op de verdere afwikkeling van de belastingclaims van RWE, kan over de omvang van de gedeeltelijke vrijval van € 113 miljoen, nog geen uitspraak worden gedaan.

In eerste instantie was de verwachting dat deze entiteit in 2016 zou worden geliquideerd maar vanwege onder andere Amerikaanse belastingkaders (IRS) zal de uiteindelijke afwikkeling niet voor 2019 plaatsvinden. De entiteit wordt dus vooralsnog voortgezet in afwachting van liquidatie.

12. CSV Amsterdam BV

De uitgebreide uitleg vindt u in de bijlagen. Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap BV gewijzigd in CSV Amsterdam BV. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult:

- a. namens de Verkopende Aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON;
- b. namens de Verkopende Aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO BV ("Waterland");
- c. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. de verkoop van Attero is gestort.

De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld.

Conform de koopovereenkomst zal de escrow-rekening tot 5 jaar na completion blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van Waterland. **Alles bijeengenomen zal deze entiteit nog geruime tijd moeten worden voortgezet (2019).**

13. Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV

Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE, was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. We hebben geen concreet beleid op deze verbonden partij anders dan de afwikkeling van de verkoop van onze Essent aandelen. PBE had eerst nog 50% aandelen in de kerncentrale Borssele in het bezit aangezien Delta (bezit de overige 50% in Borssele) tegen de verkoop aan RWE was. Inmiddels zijn de aandelen alsnog overgedragen. RWE is echter wel verplichtingen aangegaan in het kader Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele in 2009. De termijn van het convenant is 8 jaar. Gezien dat de verplichting van bovengenoemde convenant doorloopt tot en met 2017 zijn we genoodzaakt om de verbonden partij te laten bestaan. Er wordt nu gekeken of het mogelijk is dit convenant op een andere manier onder te brengen.

De statutaire doelstelling nader uitgelicht:

- Het feitelijk werkzaam zijn op het gebied van distributie en/of productie van elektrische- en andere vormen van energie;
- Het oprichten van, het op enigerlei wijze deelnemen in, het besturen van en het toezicht houden op ondernemingen en vennootschappen en het zijn en handelen als een houdstermaatschappij.
- Het financieren van vennootschappen en ondernemingen;
- het verstrekken van adviezen en het verlenen van diensten aan ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en aan derden;
- het lenen, uitlenen en bijeenbrengen van gelden daaronder begrepen, het uitgeven van obligaties, schuldbrieven of andere waardepapieren, alsmede het aangaan van daarmee samenhangende overeenkomsten;
- het verstrekken van garanties, het verbinden van de vennootschap en het bezwaren van activa van de vennootschap ten behoeve van ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en ten behoeve van derden;
- het verkrijgen, beheren, exploiteren en vervreemden van registergoederen en van vermogenswaarden in het algemeen;
- het verhandelen van valuta, effecten en vermogenswaarden in het algemeen;
- het exploiteren en verhandelen van patenten, merkrechten, vergunningen, knowhow andere industriële eigendomsrechten;
- het optreden als behartiger van belangen van haar aandeelhouders waaronder begrepen het verkrijgen van rechten en verplichtingen van haar aandeelhouders jegens derden;
- het verrichten van alle soorten industriële, financiële en commerciële activiteiten,
En al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

SPV's vallen niet onder de WNT, de beloning van de bestuurder zit momenteel wel boven de norm, door een ophoging in 2013. Indertijd werd er vanuit gegaan dat de meeste SPV's op korte termijn geliquideerd zouden worden. Momenteel wordt bekeken hoe hiermee om te gaan, Verbonden partij is financieel zeer gezond, er worden alleen beheer- en eventuele advieskosten gemaakt. Voor de betaling hiervan is een RC-verhouding met de Verkoop Vennootschap BV waar de middelen zitten voor deze kosten.

Statuten zijn in 2015 aangepast, dus up to date.

Zolang de claims lopen zal deze entiteit worden voortgezet. Afwikkeling zal nog geruime tijd in beslag nemen (2019). Er wordt nog gekeken of er wijzigingen nodig zijn.

14. Brabant Water NV

Brabant Water verzorgt de drink- en industriewatervoorziening aan ruim 2,5 miljoen klanten in Noord-Brabant. Brabant Water zorgt voor de winning, zuivering en distributie van water van een uitstekende kwaliteit. In de Drinkwaterwet is bepaald dat (drink-) waterleidingbedrijven in handen dienen te blijven van publiekrechtelijke lichamen, mede ter bescherming van de drinkwatervoorziening.

Drinkwaterbedrijven zoals Brabant Water blijven dus maatschappelijk gepositioneerde ondernemingen. Brabant Water heeft bij wet de verplichting om aan huishoudens in Noord-Brabant water te leveren, ook als een nieuwe aansluiting niet rendabel is. Het doel om burgers en bedrijven van schoon water te voorzien is onveranderd. De ambitie is om in de planperiode 2012 t/m 2016 (3^e planperiode) ervoor te zorgen dat Brabant Water landelijk bij de top 3 hoort op basis van de volgende kenmerken: kwaliteit product, leveringsbetrouwbaarheid, klantgerichtheid, efficiency, optimale waterdruk in het leidingnet en lage tarieven.

De vennootschap heeft daarmee kort omschreven ten doel:

- a. De uitvoering van de wettelijke taak op het gebied van de openbare drinkwatervoorziening;
- b. De uitoefening van een bedrijf op het gebied van de watervoorziening; en
- c. Het verrichten van alle werkzaamheden die verband houden met de waterketen in de ruimste zin van het woord.

Naast de kernactiviteit van drinkwatervoorziening heeft het bedrijf een aantal dochterondernemingen, die activiteiten met een meer commercieel karakter uitvoeren: Hydrobusiness (industriewatervoorziening), Hydroscope (waterkwaliteit, veiligheid en legionellapreventie) en Hydreco (toepassing van bodemenergie). Deze dochterondernemingen zijn ondergebracht in de Holding Hydrocare. Ten aanzien van de dochterondernemingen zijn geen bijzonderheden op te merken.

De provincie heeft drie rollen in relatie tot Brabant Water:

- 1) De provincie als grootste aandeelhouder van Brabant Water;
- 2) Provincie als bevoegd gezag en vergunningverlener voor grondwateronttrekkingen;
- 3) Provincie als beschermer van de kwaliteit van het grondwater.

In de statuten van Brabant Water is opgenomen dat de aandeelhouders uit hun midden een commissie kunnen instellen, strekkende tot inhoudelijke voorbereiding van de Algemene Vergadering. Het is een vaste commissie die de AvA adviseert op het terrein van bovengenoemde bevoegdheden. In de commissie zijn 6 aandeelhouders, waaronder de Provincie Noord-Brabant, vertegenwoordigd. De vertegenwoordiger van GS is voorzitter van de Aandeelhouderscommissie. Voorop staat dat de AvA altijd haar positie/bevoegdheden behoudt.

Tijdens de AvA van juni 2011 is afgesproken dat bij aanstellingen van toekomstige bestuurders de normering volgens de WNT gevolgd zal worden. De bezoldiging van de huidige directeur wordt afgebouwd naar de WNT-norm. Het toekomstige beloningsbeleid voldoet aan de provinciale / wettelijke normen.

Brabant Water staat er nu financieel goed voor maar verdient zeker nog aandacht financieel. Meer informatie daarover vindt u in het stoplichtmodel tabel 1 van de Evaluatie. Conclusie is dat er bij wet geregelde drinkwaterkaders zijn, er voor Brabant Water een duidelijk openbaar doel geldt, dat het statutaire doel goed aansluit bij de Agenda van Brabant en dat governance en sturing goed zijn geregeld. **Alles bijeengenomen voldoet Brabant Water dus prima en kan worden voortgezet zonder aanpassingen.**

15. Eindhoven Airport NV

Van oorsprong is Eindhoven Airport een civiel vliegveld dat na de oorlog als vliegbasis is overgegaan in handen van de Koninklijke Luchtmacht. Met 4,33 miljoen passagiers in 2015 is Eindhoven Airport, qua reizigers, het grootste regionale vliegveld van Nederland. De provincie is sinds maart 1998 samen met de gemeente Eindhoven en de N.V. Schiphol aandeelhouder van Eindhoven Airport. Schiphol N.V. beschikt over 51% van de aandelen en heeft daarmee een meerderheidsaandeel in Eindhoven Airport. De gemeente Eindhoven en de provincie Noord-Brabant hebben ieder 24,5 % van de aandelen. Voor belangrijke besluiten is in de statuten opgenomen dat er minimaal 2/3 van de aandeelhouders voor moet stemmen. Dat betekent dat Schiphol bij deze besluiten in ieder geval steun nodig heeft van een van de andere aandeelhouders, te weten de provincie Noord-Brabant of de gemeente Eindhoven.

De publieke belangen schuilen in het versterken van het vestigingsklimaat en de regionaal-economische ontwikkeling (o.a. mobiliteitsbehoefte) enerzijds en het beschermen van de leefomgeving en het bevorderen van een duurzame ontwikkeling van het vliegveld anderzijds. In de Agenda van Brabant staat dat een goede bereikbaarheid een van de meest bepalende factoren is achter een succesvolle regionale economie. Eindhoven Airport is de snelst groeiende en grootste regionale luchthaven van Nederland en van groot belang voor een goede bereikbaarheid van Brabant en de regio. Er is een sterke toename van het aantal passagiers op Eindhoven Airport, sinds 2006 is het de grootste regionale luchthaven van Nederland en ieder jaar neemt het aantal passagiers verder toe. Een verdere groei van Eindhoven Airport wordt voorzien, waarbij de afspraken gemaakt aan de Alderstafel Eindhoven uitgangspunt zijn. Tot 2020 mag de luchthaven, onder voorwaarden, verder groeien naar 43.000 vliegbewegingen per jaar.

Eindhoven Airport is dus van groot belang voor de internationale toppositie die Brabant wil bereiken. De brainportambities voor Eindhoven/Zuidoost-Brabant, als toonaangevende kennis- en innovatieregio in Europa, geven de regio internationale uitstraling. Daardoor groeit de behoefte aan vervoer over de landsgrenzen en de verdere ontwikkeling van de luchthaven.

De Provincie is niet bevoegd beleid te vormen over de luchtvaartactiviteiten omdat de burgerluchthavenexploitant Eindhoven Airport medegebruiker is van de militaire Luchthaven Eindhoven. Defensie is in deze het bevoegde gezag voor de luchthaven Eindhoven.

Eindhoven Airport NV is geen beursgenoteerde onderneming en is wettelijk niet verplicht om de Nederlandse Corporate Governance Code toe te passen. Niettemin heeft Eindhoven Airport NV de principes van de code grotendeels toegepast, in navolging van de moedermaatschappij Schiphol Group. Er is een governancebeleid gebaseerd op de governance code Tabaksblad.

De relatie tussen Provincie en Eindhoven Airport wordt niet alleen bepaald door het aandeelhouderschap. De provincie heeft ook verantwoordelijkheden en/of belangen rondom ruimtelijke ontwikkeling en leefbaarheid, natuur & milieu, infrastructuur en mobiliteit en het economische belang van de luchthaven voor de regio. Knelpunt bij een activiteit als een luchthaven is bijvoorbeeld dat vliegbewegingen zorgen voor geluidshinder. Omwonenden en omliggende gemeenten klagen hier regelmatig over. Veruit de meeste klachten zijn gerelateerd aan militaire vliegtuigen. Eindhoven Airport probeert zoveel mogelijk rekening te houden met omwonenden en neemt tal van hinderbeperkende maatregelen (bv glijvluchten, aanvliegroute, stillere vliegtuigen etc.). Het spreekt vanzelf dat in de geschetste complexiteit meerdere clusters binnen de provincie betrokken zijn bij Eindhoven Airport. De provincie kan zo de luchtvaartbelangen, maar ook de omgevingsbelangen (lucht, geluid, leefomgeving,

vervoer en economische ontwikkelingen etc) goed voor het voetlicht brengen. Daarmee zijn de Brabantse belangen in belangrijke mate geborgd.

De luchthaven laat jaar op jaar een mooie groei zien van het aantal passagiers en het aantal vliegbewegingen. Het aantal bestemmingen neemt toe waardoor Brabant vanuit steeds meer landen goed te bereiken is en andersom. De luchthaven krijgt steeds meer voorzieningen en de omliggende infrastructuur wordt de komende jaren ook flink verbeterd. Het bedrijf is financieel gezond en keert jaarlijks dividend uit aan haar aandeelhouders.

Het bezoldigingsbeleid is op orde. Eindhoven Airport wordt bestempeld als een markt-publieke onderneming waarbij de WNT niet van toepassing is. Wel is bepaald dat beloning marktconform dient te zijn en dat deze gekoppeld is aan het beloningsbeleid van Schiphol N.V.

Eindhoven Airport N.V. is voorts financieel gezond. **Alles bijeengenomen voldoet Eindhoven Airport prima en kan worden voortgezet zonder aanpassingen.**

16 Brabantse ontwikkelingsmaatschappij (BOM)

De BOM is het belangrijkste uitvoeringsinstrument van de provincie Noord-Brabant. De provincie Noord-Brabant heeft 100% van de aandelen van de BOM Holding BV. Het ministerie van EZ heeft 49% van twee onderliggende BV's: nl. van de BD FI BV en van BOM Capital I BV.

De totstandkoming van de deelneming komt voort uit de behoefte om de economie in Noord-Brabant te bevorderen. De BOM richt zich daarbij vooral op het innovatieve MKB in de fase(s) van bedrijfsontwikkeling waarbij er sprake is van marktfalen.

Dergelijke regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) zijn er in vrijwel alle delen van Nederland. Een belangrijk deel van de ROM's zijn onder invloed van het ministerie van EZ ontwikkeld.

Tot 2013 had het ministerie van EZ de meerderheid van de aandelen in de toenmalige NV BOM.

Met de inbreng van de 3 grote investeringsfondsen: het innovatiefonds Brabant, het Energiefonds Brabant en het Breedbandfonds Brabant is gekozen voor een nieuwe structuur waarbij de meerderheid van aandelen en overwegende zeggenschap in handen van de provincie Noord-Brabant kwam.

Op verzoek van de aandeelhouders van de NV BOM, het Rijk en de provincie Noord-Brabant, werd daarom in 2013 de transformatie gerealiseerd van de NV BOM naar BOM Holding BV.

De BOM stelt zich ten doel de realisatie van een veerkrachtige economie met een duurzaam concurrentievermogen in Noord-Brabant, opdat de provincie structureel kan behoren tot de top 5 van Europese kennis- en innovatieregio's. De BOM heeft daartoe expliciete expertise in haar gelederen. De BOM heeft daarin 4 hoofdtaken die het publiek belang ondersteunen:

- Innovatiebevordering door kennisuitwisseling en clustervorming voor de innovatieve MKB-bedrijven ('Business Development').
- Binnenhalen van buitenlandse bedrijven ("Foreign Investment")
- Financieren van innovatieve MKB-bedrijven ("Capital")
- Uitvoeren van projecten, bijv. werklocaties, energie-transitie en breedband ("Projects").

De onderdelen BD, FI en Werklocaties wordt met subsidie ondersteund. Voor de fondsen zijn aan de BOM eigen vermogen en leningen verstrekt. Met de BOM wordt 4-jaarlijks een (strategisch) meerjarenplan afgesproken en wordt jaarlijks een activiteitenplan opgesteld. In 2016 is het nieuwe meerjarenplan 2017-2020 vormgegeven. Genoemd activiteitenplan is beschikbaar.

De BOM voldoet aan de afgesproken meerjaren-afspraken. Deze resultaten sluiten aan bij de provinciale doelen. De resultaten vragen dan ook niet om bijstelling van de doelstellingen.

De governance van de BOM Holding BV. is op orde. De provincie stuurt via de aandeelhouderslijn en via de subsidielijn. De sturing aan de BOM vindt plaats langs 3 lijnen:

- i. Via de aandeelhouderslijn, bijvoorbeeld via de AVA.
- ii. Via de subsidielijn: er wordt een activiteitenplan opgesteld en er wordt langs die lijn verantwoord (activiteitenverslag).
- iii. Via de monitoring: kwartaalgesprekken en formele halfjaarsrapportage.

Deze lijnen bieden voldoende mogelijkheden tot sturing.

De statuten zijn actueel en verdienen geen wijziging. Wel is er opgemerkt dat de structuur van de BOM redelijk complex is. Mogelijk leidt een vereenvoudiging van de structuur tot een wijziging van de statuten.

De financiële aspecten zijn voldoende geregeld en VP is financieel gezond.

De BOM valt, in ieder geval voor wat betreft de Holding en een aantal van haar dochtermaatschappijen, onder de WNT. Voor wat betreft de Holding geldt dat niet. Het beloningsbeleid is transparant. Er wordt geen dividend uitgekeerd. **Alles bijeengenomen voldoet de BOM prima en kan worden voortgezet zonder aanpassingen.**

17. Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR)

Eind vorige eeuw is Nederland geconfronteerd met richtlijnen van de EU voor de omvang van het mestoverschot om te kunnen voldoen aan de lange termijn doelstellingen voor het kunnen garanderen van de drinkwatervoorziening. De EU-richtlijnen hielden in dat het mestoverschot in Nederland met 21,5 kg fosfaat moest verminderen. Nagenoeg gelijktijdig werd ZO-Nederland geconfronteerd met de varkenspest die voor veel bedrijven in de intensieve veehouderij inhield dat bedrijfsbeëindiging een reële optie werd. Om de bedrijfsbeëindiging in de intensieve veehouderij te stimuleren, werd naast een opkoopregeling voor de fosfaten, ook een sloopvergoeding bij bedrijfsbeëindiging opgesteld. De provincie heeft aan de sanering van de intensieve veehouderij, de glastuinbouw, de voormalige militaire terreinen en de sloop van overbodige bebouwing een bedrag van ca. € 209 miljoen uitgegeven. Deze kosten moeten worden terugverdiend door de uitgifte van in het algemeen ruime woningbouw kavels. Dit is de aanpak *ruimte voor ruimte*. Uit de opbrengsten van de kavelverkoop ontvangt de provincie een vergoeding, waarmee de financiering van uitbetaalde sloopvergoedingen aan beëindigde veehouderijbedrijven terugverdiend worden. In combinatie met de ontwikkeling van ruimte voor ruimte locaties wordt een duidelijke maatschappelijke meerwaarde behaald. Daarmee wordt voldaan aan een algemene (publieke) doelstelling.

De provincies, waar het mestoverschot speelde, hebben zich daarnaast garant gesteld voor de financiering van de sloopvergoedingen. In aanvang heeft de provincie Noord-Brabant zich garant gesteld voor de financiering van maximaal € 350 miljoen aan uit te betalen sloopvergoedingen. Uiteindelijk is € 168 miljoen aan sloopvergoedingen in de provincie Noord-Brabant uitgekeerd.

Met het rijk hebben de provincies, die garant stonden voor de financiering van de sloopvergoedingen, de afspraak gemaakt dat de provincies deze financiering konden terugverdienen door het uitgeven van woningbouw kavels in een verbreed planologisch regime. Aan Noord-Brabant zijn uiteindelijk 3500 kavels toegekend om uit te geven.

De provincie Noord-Brabant heeft er voor gekozen deze woningbouwkavels niet zelf te ontwikkelen. Met private partijen is de Ruimte voor Ruimte CV opgericht die de kavels moet ontwikkelen en vermarkten. Uit de opbrengsten van de kavelverkoop ontvangt de provincie een vergoeding, zodat de financiering van de uitbetaalde sloopvergoedingen kan worden terugverdiend.

Uiteindelijk is het bedrag aan voorfinancieringen dat moet worden terugverdiend gegroeid tot € 216 miljoen. Naast de sanering van de intensieve veehouderij is ook de sanering van de glastuinbouw, voormalige militaire terreinen en de sloop van overbodige bebouwing in het buitengebied op deze wijze gefinancierd. Een deel van de verdiensten wordt betaald aan gemeenten als een bijdrage voor hun medewerking aan de ontwikkeling van de ruimte voor ruimte-woningbouwkavels.

De provincie heeft op basis van de door de Ruimte voor Ruimte CV ontwikkelde en verkochte woningbouwkavels een bedrag van ca. € 113 miljoen terug verdient. De laatste jaren valt de verkoop van woningbouwkavels tegen ten opzichte van 2012 en is ongeveer 3 miljoen euro afgeboekt op de eerdere financiering. Dit was vooral te wijten aan de verslechterde marktomstandigheden. Met gemeenten waar al afspraken zijn gemaakt over een bijdrage (vastgelegd in overeenkomsten) zal opnieuw in overleg getreden worden om de bijdrage te verlagen. Het verlagen van de bijdrage en vooral het herzien van bestaande afspraken daarover zet de medewerking van gemeenten aan ruimte voor ruimte-projecten onder druk. De CV heeft daarnaast nog locaties in ontwikkeling die bij verkoop van de kavels nog eens een € 22 miljoen moeten opleveren. Voor het dan nog resterende bedrag moeten nog geschikte locaties worden gevonden.

De Ruimte voor Ruimte CV/BV is ingericht als een gewone besloten CV/BV. De BV kent een Raad van Commissarissen. In de samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd dat elke participant een commissaris voordraagt en dat de andere participanten instemmen met de voorgedragen kandidaat. Nu de provincie enig aandeelhouder is (sinds eind 2015) wordt de Raad van Commissarissen gevormd door één commissaris. Dit is een tijdelijk situatie die in de loop van 2016 wordt herzien.

Zowel de algemeen directeur als de financieel directeur verdienen boven de Balkenende norm. De overige participanten in de Ruimte voor Ruimte CV/BV waren van mening dat er sprake was van marktconforme beloningen. Nu de provincie sinds eind 2015 enig aandeelhouder is, zal de beloning worden heroverwogen.

Risico is dat de provincie de geïnvesteerde €216 miljoen niet volledig terugverdiend. Dit risico is voor een klein deel afgedekt. **Alles bijeengenomen geldt de volgende conclusie: Nu de provincie sinds eind 2015 enig aandeelhouder is in de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte, wordt ook de governance herzien. Dit wordt thans uitgewerkt en zal verder ingevoerd worden in de loop van 2016. Voor de nieuwe structuur van de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte is een business case opgesteld. Deze entiteit wordt derhalve gewijzigd voortgezet.**

18. Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij (TOM)

De Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij – verder aan te duiden als de TOM – is opgericht om de ruimtelijke concentratie van glastuinbouwbedrijven te faciliteren.

Sinds de jaren 1980 streeft de provincie naar ruimtelijke concentratie van glastuinbouwbedrijven. Dit biedt economische voordelen en leidt tot minder belasting van milieu en landschap. Tot 1999 heeft de provincie hiervoor uitsluitend haar planologische bevoegdheden ingezet (streekplan, goedkeuring bestemmingsplannen, etc.). In 1999 hebben Provinciale Staten een fonds ingesteld voor onder meer het

verplaatsen van glastuinbouwbedrijven, waardoor de ruimtelijke concentratie van deze bedrijven ook financieel werd ondersteund. In 2002 is de TOM opgericht, die hoofdzakelijk de opdracht kreeg om duurzame glastuinbouwlocaties te (her)ontwikkelen. In 2010 zijn de doelstellingen van de TOM bijgesteld en als volgt geformuleerd:

- het (mede) realiseren van circa 500 ha duurzame glastuinbouwpercelen voor circa 390 ha netto glas;
- het ruimte bieden aan circa 20 Brabantse glastuinbouwbedrijven die om planologische redenen moeten verplaatsen;
- bij de uitgifte van percelen zoveel mogelijk realiseren van de duurzaamheidsambities uit de provinciale Beleidsnota Glastuinbouw 2006;
- een bijdrage leveren aan het opstellen en uitvoeren van de provinciale saneringsregeling voor glastuinbouwbedrijven;
- een rendement van 15% over het startkapitaal te behalen;
- een vergoeding van 4% aan de aandeelhouders over (het feitelijke beslag op) de door hen verstrekte garanties (maximaal 2 x € 7 miljoen) te realiseren.

Als gevolg van de financiële en economische crisis die in 2008 uitbrak is de markt voor grondverkoop aan glastuinders vrijwel stil komen te liggen. Dit maakte een herfinanciering van de TOM noodzakelijk die in 2015 tot stand is gekomen. Daarbij is bepaald dat de TOM zich voortaan bijna geheel zal toeleveren op de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied in het Agro- en Foodcluster Nieuw Prinsenland in de gemeente Steenberg (AFC NP, voorheen het Agro- en Foodcluster West-Brabant genoemd). In dit gebied is op dit moment 88 ha uitgegeven, ofwel 34% van het uitgeefbare areaal glastuinbouwgrond.

Volgens het in 2015 geactualiseerde bedrijfsplan van de TOM richt het bedrijf zich nu bijna geheel op de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied in het AFC NP, waarbij de kosten worden beperkt. Het grootste deel van de investeringen in dit gebied is reeds gedaan (grondverwerving, civieltechnische werken, nutsvoorzieningen, plankosten). De belangrijkste investeringen die de TOM nog voor de boeg heeft zijn voor civieltechnische werken (grondwallen, gietwaterbassins) en nutsvoorzieningen (CO₂ distributienet, warmtenet, gietwatervoorziening, spuiwaterzuivering en -afvoer).

Aan de provinciale doelstellingen draagt de TOM bij door de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied in het AFC NP. Publiek belang: In het economisch belang gebieden gereed maken voor de vestiging van (grote) glastuinbouwbedrijven en in het belang van landschap en milieu bijdragen aan de ruimtelijke concentratie van glastuinbouwbedrijven.

Resultaten in relatie tot provinciale doelen

In de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening 2010, partiel herzien in 2014, is vastgelegd dat de provincie haar concentratiebeleid voor glastuinbouwbedrijven voortzet. Het streven is om 75% van het areaal glas in de concentratiegebieden te krijgen. Verder is de ambitie om in 2020 over 1.800 ha glas te beschikken (thans circa 1.600 ha). Daarbij zet de provincie ook haar verduurzamingsbeleid voor de glastuinbouwsector voort, zoals dat is vastgelegd in de Beleidsnota Glastuinbouw 2006.

Aan de provinciale doelstellingen draagt de TOM bij door de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied in het AFC NP. Dit gebied van 300 ha (bruto) levert ruimte voor uitbreiding van het areaal glastuinbouw op geconcentreerde wijze, terwijl veel aandacht wordt besteed aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de provincie. Dit komt onder meer tot uitdrukking in het gebruik van

afvalwater en reststoffen van de fabriek van Suiker Unie, in de zuivering van spuiwater (uniek in Nederland) en in de landschappelijke inrichting en inpassing.

Bereikte resultaten en mogelijke knelpunten

Eind 2015 had de TOM 167 ha glastuinbouwgrond uitgegeven. Dit is 33% van de doelstelling. Verder heeft de TOM in het AFC NP het nodige bereikt qua duurzaamheid: de belichtingsregels zijn strenger dan landelijk is voorgeschreven, er is een fabriek gebouwd die proceswater van de fabriek van Suiker Unie geschikt maakt als gietwater en er is een zuiveringsinstallatie gebouwd voor het spuiwater van de bedrijven.

De saneringsdoelstelling is na de aanpassingen van 2015 komen te vervallen. Het is verder vrijwel zeker dat de TOM haar financiële doelstellingen niet zal halen

Governance

Het governancebeleid voldoet aan de gestelde voorwaarden. De statuten zijn op zichzelf genomen actueel. Wel wordt nog onderzocht of de CV/BV structuur kan worden vereenvoudigd tot een BV structuur. De TOM kent twee aandeelhouders, provincie Noord-Brabant en NCB-Ontwikkeling, die elk over de helft van de aandelen beschikken. Verder kent de TOM een driehoofdige Raad van Commissarissen (RvC). Dit besturingsmodel voldoet in de praktijk. Via haar aandeelhouderschap en op basis van de leningvoorwaarden die zij bij de herfinanciering in 2015 heeft gesteld heeft de provincie goede sturingsmogelijkheden. De WNT is voorts niet van toepassing, omdat de TOM een op winst gerichte onderneming drijft en werkt in een CV/BV structuur. De TOM heeft geen dividend uitgekeerd en het is vrijwel zeker dat zij dat ook nooit zal doen.

Financiële aspecten

Het eigen vermogen was eind 2012 € 5,5 miljoen negatief. Eind 2015 was dit opgelopen tot € 17 miljoen negatief. Op zichzelf genomen hoeft een negatief eigen vermogen voor een grondontwikkelingsmaatschappij niet verontrustend te zijn, omdat daarin hoge kosten langdurig voor de baat uitgaan. De ontwikkeling van het negatieve eigen vermogen van de TOM weerspiegelt echter de tegenvallende afzet van glastuinbouwgrond en het geprognosticeerde verlies in 2015 van € 21 miljoen. Het uiteindelijke verlies zal moeten worden opgevangen door de leningverstrekkers van de TOM, zijnde de beide aandeelhouders. De provinciale lening bedraagt maximaal € 58 miljoen, die van NCB-Ontwikkeling € 14 miljoen. De provinciale aandelen in de BV en de CV zijn afgeschreven; op dit punt loopt de provincie geen financieel risico. Dit is anders wat haar lening aan de TOM betreft. Het risico dat deze lening niet volledig zal worden afgelost is echter in voldoende mate afgedekt. Onder toezicht van de RvC doet de directie er alles aan wat in haar vermogen ligt om de marktkansen te zien en te pakken. **De doelstellingen van de TOM zijn in 2015 opnieuw vastgesteld en actueel. Er zijn geen financiële of juridische risico's. Alles bijeengenomen voldoet de TOM derhalve prima en kan worden voortgezet zonder aanpassingen.**

19. Business Park Aviolanda (BPA)

In het midden van de jaren 0 is het Maintenance Valley initiatief gelanceerd. Dit initiatief was gericht op het behoud en het versterken van de Zuid-Nederlandse bedrijvigheid in, kennis van en het onderwijs in maintenance in onder meer de luchtvaartsector, ook wel aangeduid als MRO (maintenance, repair and overhaul). Park Aviolanda BPA is samen met GEM Aviolanda Woensdrecht CV/BV opgericht in april 2010. Business Park Aviolanda BV (BPA) is opgericht om op het voormalige Stork/Fokkerterrein naast Vliegbasis Woensdrecht de ontwikkeling van een campus voor luchtvaartonderhoud tot stand te brengen waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het economische cluster "maintenance". In 2015 is een koerswijziging ingezet, inhoudend dat de onderneming zich meer richt op business development en de totstandkoming van een ecosysteem voor (luchtvaart)onderhoud en vastgoedontwikkeling minder centraal stelt. Naast de provincie (60%) zijn er nog twee aandeelhouders; Gemeente Woensdrecht (20%) en Fokker Technologies Holding BV (20%).

Met het oog op de komst van de JSF is eind jaren 0 door 15 partijen overleg gevoerd over de inpassing van nieuwe bedrijventerreinen in de vanuit landschap en natuur gevoelige omgeving van de vliegbasis. Uit dit overleg is het aanbod van Stork voortgekomen om het bedrijventerrein met de twee Fokkerbedrijven grenzend aan de vliegbasis in publieke handen te brengen, zodat dit terrein, met name het onbebouwde deel daarvan, kon worden doorontwikkeld tot een campus voor maintenance in de luchtvaartsector, zonder aantasting van natuur en landschap. Stork was destijds de moedermaatschappij van de Fokkerbedrijven, naderhand is Fokker Technologies Holding BV (FTH) met haar dochterbedrijven afgesplitst van Stork.

Het aanbod van Stork heeft er toe geleid dat in 2010 door de gemeente Woensdrecht, de provincie Noord-Brabant, de BOM/BHB en Stork een joint-venture is opgericht, bestaande uit enerzijds BPA, dat het in gebruik zijnde terrein in eigendom kreeg, onder erfverpachting van de gebouwen van Fokker, en anderzijds GEM AW, dat eigenaar werd van de braak liggende grond, circa 4,8 ha, en de taak had om daarvoor luchthavengebonden bedrijvigheid aan te trekken.

In de loop der jaren werd duidelijk dat de pogingen tot het aantrekken van bedrijvigheid nauwelijks succes hadden. Het economische klimaat was verslechterd en de internationale concurrentie in het luchtvaartonderhoud bleek zeer groot. Daar kwam bij dat de besluitvorming over de aanschaf van de JSF langer duurde dan was gedacht. Van de voorziene onderhoudsactiviteiten aan de JSF kwam dan ook voorlopig niets terecht, zelfs zo weinig dat in de evaluatie van 2012 helemaal niet werd gerept van deze activiteiten.

In 2013 nam het Kabinet dan toch het besluit tot aanschaf van de JSF. Volgens de nota In het belang van Nederland gaat het om 37 F-35 toestellen. Samen met het eerder genomen besluit om al het middelbaar en hoger onderhoud aan het vliegende materieel van de Koninklijke luchtmacht onder te brengen bij het Logistiek Centrum Woensdrecht (LCW) wakkerde dit de hoop op onderhoudswerk weer aan. Dit werd nog eens versterkt door de besluitvorming in de Verenigde Staten over het onderhoud van de Europese vloot F-35 toestellen en de daarop inspelende Nederlandse besluit tot bouw van een faciliteit (gebouw, machines en installaties) voor het motorenonderhoud van de F-35 in Woensdrecht. Aan deze faciliteit draagt de provincie Noord-Brabant bij met een lening van € 22 miljoen (PS-dossier 71/15).

Met de komst van onderhoudswerk aan de F-35 naar Woensdrecht in het vooruitzicht hebben de aandeelhouders in 2015 besloten de koers van het Business Park Aviolanda bij te stellen.

De bijstelling van de koers houdt in dat BPA zich concentreert op business development en het meebouwen aan een ecosysteem voor (luchtvaart)onderhoud in Noord-Brabant, in nauwe samenwerking met het LCW. Gronduitgifte en vastgoedontwikkeling staan niet langer centraal. In het verlengde hiervan moet BPA een kernrol gaan spelen in de uitvoering van het programma Maintenance & Services dat de BOM in 2015 in opdracht van de provincie heeft opgesteld. Het belang van de ontwikkeling van dit cluster is tevens aangegeven in het Economisch Programma Brabant 2020 dat in 2012 is vastgesteld door Provinciale Staten (dossier 18/12).

Resultaten in relatie tot provinciale doelen

Het hoofddoel van de provincie was en is dat op het voormalige Stork/Fokkerterrein de ontwikkeling van een innovatiecampus voor luchtvaartonderhoud tot stand komt, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het economische cluster "maintenance". Het belang van de ontwikkeling van dit cluster is aangegeven in het Economisch Programma Brabant 2020 dat in 2012 is vastgesteld door Provinciale Staten (dossier 18/12). De tot nu toe behaalde resultaten en de in gang gezette koerswijziging passen bij dit hoofddoel.

BPA heeft ook bijgedragen aan de provinciale beleidslijn voor ruimtelijke ordening dat bestaande bedrijventerreinen intensiever moet worden gebruikt alvorens nieuwe ruimte voor bedrijventerreinen wordt aangesneden ("inbreiden gaat voor uitbreiden").

Bereikte resultaten en mogelijke knelpunten

Op het Business Park Aviolanda zijn sinds de evaluatie uit 2012 onder meer tot stand gekomen het bedrijfsverzamelkantoor "De Pionier" (voormalige kantoorruimte van Fokker) en het bedrijfsverzamelgebouw De Spirit (nieuwbouw). In De Spirit zijn vijf bedrijfjes in de sector Aerospace & Maintenance neergestreken. Verder is het parkmanagement op poten gezet en is een reeks bijeenkomsten voor de nieuwe Business Club Aviolanda georganiseerd. Ook zijn diverse andere "events" georganiseerd, waaronder de openstelling van het hek tussen het businesspark en de vliegbasis.

Toekomst

Om een en ander mogelijk te maken is om te beginnen het hele terrein ondergebracht bij BPA en is GEM AW geliquideerd. Verder is besloten om een nieuwe directeur aan te trekken, hetgeen vergemakkelijkt werd doordat de zittende directeur, die de pioniersfase heeft getrokken, eind 2014 te kennen had gegeven afscheid te willen nemen van het Business Park Aviolanda. Ook in de RvC zullen wijzigingen worden aangebracht.

BPA moet zich gaan richten op het meebouwen aan een ecosysteem voor (luchtvaart)onderhoud in Noord-Brabant (bedrijven, onderwijs en overheid), om in het kader daarvan innovatie te stimuleren en bedrijvigheid te genereren, waarvan een gedeelte kan neerstrijken in Woensdrecht.

Zoals hiervoor al is aangegeven zullen de ontwikkelingen in de nabije toekomst gaan leiden tot aanpassingen in de governance. Na de liquidatie van GEM AW (begin 2016) zijn de statuten van BPA niet meer actueel. De eenhoofdige directie is gehandhaafd en het aantal commissarissen van BPA BV is vooralsnog op vijf bepaald (was drie). Op dit moment vindt de invulling van de vacature van een vertrokken commissaris plaats. Hierbij wordt toegewerkt naar een wijziging van de in de RvC aanwezige deskundigheid en ervaring, alsmede naar heroverweging van het aantal commissarissen. Dit in verband met de koerswijziging van BPA.

Governance en sturing

DE provincie heeft 60% van de aandelen in handen. Vanwege haar meerderheidsaandeel in de AvA en het voordrachtsrecht voor de benoeming van de voorzitter van de RvC, alsmede een lid, heeft de provincie voldoende sturingsmogelijkheden. De eerstvolgende belangrijke gelegenheid waarbij dit tot uitdrukking kan (en moet) worden gebracht is bij de totstandkoming van het nieuwe ondernemingsplan. De aanpassing vanwege de uitbreiding van het takenpakket is in gang gezet.

Aangezien we hier te maken hebben met een BV die een op winst gerichte onderneming drijft is de Wet normering topinkomens (Wnt) niet van toepassing. In de samenwerkingsovereenkomst die ten grondslag ligt aan de oprichting van BPA is vastgelegd dat de bezoldiging van de directeur ten hoogste gelijk is aan het maximum volgens de zogeheten Balkenende-norm, dat iets hoger ligt dan het op dit moment geldende maximum volgens de Wnt.

Met inachtneming van het voorgaande is te zeggen dat de veranderende omstandigheden nopen tot aanpassingen in de governance van deze entiteit. De entiteit is financieel gezond. Uiteraard zullen ook alle financiële aspecten van deze entiteit nauwgezet gemonitord worden tijdens en na alle veranderingen. De aandeelhouders zitten daarover op één lijn. Deze entiteit wordt dus met het vooruitzicht op enkele wijzigingen voortgezet.

20. Nederlandse Waterschapsbank NV

De NWB is opgericht als financiële instelling voor de Nederlandse waterschappen (huisbank). Hoofddoelstelling van de NWB is het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van de Nederlandse publieke sector. De Nederlandse Waterschapsbank streeft uitdrukkelijk niet naar winstmaximalisatie. Haar financiële dienstverlening richt zich uitsluitend op de publieke sector (gemeenten, provincies, gezondheidszorg, onderwijs etc.). De NWB levert geen diensten aan individuele burgers of particuliere bedrijven.

Ongeveer 54% van de aandelen is in handen van de Nederlandse waterschappen; ongeveer 41,5% van de aandelen is in handen van de Rijksoverheid en de overige 4,5% is in handen van Nederlandse provincies.

De deelname van de provincie Noord-Brabant in de NWB is zeer gering en vond niet plaats omwille van een beleidsmatige reden maar om een zekere financiële betrokkenheid tot uitdrukking te brengen bij enkele grote financiële instellingen die zijn gericht op de decentrale overheden van Nederland (BNG en NWB). De NWB bezit voor banken de hoogste kredietwaardigheid (AAA).

In 2015 heeft de provincie samen met een aantal andere provincies een hybride lening verstrekt aan de NWB Bank. De deelname van de provincie Noord-Brabant is € 50 miljoen. De lening is bedoeld om de eigen vermogenspositie van de bank te versterken om daarmee te voldoen aan de verscherpte eisen van de toezichhouder. De provincie verstrekt deze lening als invulling van de publieke taak. Het risico bij deze lening is zeer beperkt en het rendement is beter dan de rente die de provincie ontvangt binnen het verplicht schatkistbankieren.

De financiële belangen voor de provincie zijn dus gering voor zover het de aandelen betreft. Door het verstrekken van de hybride lening is het financiële belang aanmerkelijk toegenomen. De hybride lening draagt bij aan het verbeteren van de leverage ratio van de bank. Dit is de verhouding tussen verstrekte geldleningen (risico ongewogen) en het eigen vermogen. De norm leverage ratio wordt naar verwachting 3%. Eind 2015 had de NWB een leverage ratio van 2,1%.

De statuten zijn actueel en in overeenstemming met de gestelde doelen. De NWB houdt zich aan de regels die zijn vastgelegd in de Corporate Governance Code en Code Banken en rapporteert daarover in het jaarverslag.

Het beloningsbeleid is conform de Corporate Governance Code en de Code Banken.

In 2015 heeft een bijzondere aandeelhouderscommissie voorstellen gedaan voor verdere matiging van de beloningen van het bestuur van de NWB Bank. Deze voorstellen zijn op een bijzondere aandeelhoudersvergadering aangenomen. De provincie Noord-Brabant heeft met de voorstellen ingestemd maar daarbij wel een stemverklaring gegeven met een oproep om de beloningen nog verder te matigen en in overeenstemming te brengen met de normen in de Wet Normering Topinkomens in de publieke sector.

Alles bijeengenomen voldoet de waterschapsbank prima en is er geen reden om onze deelname te herzien. De financiële aspecten zijn voldoende geregeld en VP is financieel gezond. De deelneming aan de NWB Bank wordt ongewijzigd voortgezet. De provincie overweegt in 2016 een tweede tranche hybride geldlening aan de NWB bank te verstrekken.

21. NV BNG Bank (NV Bank Nederlandse Gemeenten).

De BNG is opgericht als financiële instelling voor de publieke sector. Hoofddoelstelling van de BNG is het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van de Nederlandse publieke sector. In de statuten is opgenomen dat de BNG uitsluitend diensten levert aan onderdelen van de publieke sector (provincies, gemeenten, waterschappen, woningcorporaties etc.). De BNG levert geen diensten aan individuele burgers of particuliere bedrijven. 50% van de aandelen is in handen van de Rijksoverheid; de overige 50% is in handen van Nederlandse gemeenten en provincies.

De deelname van de provincie Noord-Brabant in de BNG is zeer gering en vond primair niet plaats omwille van een beleidsmatige reden maar om een zekere financiële betrokkenheid tot uitdrukking te brengen bij enkele grote financiële instellingen die zijn gericht op de financiering van de publieke sector van Nederland (BNG en NWB). De BNG is op dit moment de naar omvang vijfde bank van Nederland en bezit voor banken de hoogste kredietwaardigheid (AAA).

In 2015 heeft de provincie samen met een aantal andere provincies en een gemeente een hybride lening verstrekt aan de BNG Bank. De deelname van de provincie Noord-Brabant is € 100 miljoen. De lening is bedoeld om de eigen vermogenspositie van de bank te verhogen om daarmee te voldoen aan de verscherpte eisen van de toezichthouder. De provincie verstrekt deze lening als invulling van de publieke taak. Het risico bij deze lening is zeer beperkt en het rendement is beter dan de rente die de provincie ontvangt binnen het verplicht schatkistbankieren.

De BNG houdt zich aan de regels die zijn vastgelegd in de Corporate Governance Code en Code Banken en rapporteert daarover in het jaarverslag.

De statuten zijn actueel en in overeenstemming met de gestelde doelen.

Het beloningsbeleid is conform de Corporate Governance Code en de Code Banken.

In 2016 is een bijzondere aandeelhouderscommissie geïnstalleerd om beloningsbeleid verder aan te scherpen.

De financiële belangen voor de provincie zijn gering voor zover het de aandelen betreft.

Door het verstrekken van de hybride lening is het financiële belang aanmerkelijk toegenomen.

De hybride lening draagt bij aan het verbeteren van de leverage ratio van de bank. Dit is de verhouding tussen verstrekte geldleningen (risico ongewogen) en het eigen vermogen. De bank verwacht dat na de uitgifte van een volgende tranche hybride lening in 2016 de leverage ratio per 2018 zal voldoen aan de norm die de toezichthouder heeft gesteld. Voorsnog wordt ervan uitgegaan dat de norm voor de leverage ratio 3% wordt. De BNG Bank verwacht in 2018 een leverage ratio te hebben van 3,25%.

De deelneming aan de BNG Bank wordt ongewijzigd voortgezet. De provincie overweegt in 2016 een tweede tranche hybride geldlening aan de BNG bank te verstrekken. Alles bijeengenomen voldoet de BNG prima en is er geen reden om onze deelname te herzien. De entiteit wordt derhalve ongewijzigd voortgezet.

22 Delta NV.

Delta is in 1991 ontstaan uit een fusie tussen Watermaatschappij Zuidwest-Nederland (WMZ) en de Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij (PZEM). Aangezien deze fusie werd betaald in aandelen en de provincie aandelen bezat in WMZ, werd Noord-Brabant aandeelhouder in Delta met een aandelenpercentage van 0,05% (8 aandelen). Delta heeft een relatie met Noord-Brabant omdat het, via Evides, de watervoorziening verzorgt voor de Brabantse gemeenten Woensdrecht en een deel van Bergen op Zoom. Deze gemeenten zijn ook aandeelhouder van Delta NV. Op 13 december 2011 is door GS besloten over te gaan tot vervreemding van haar aandelen Delta. Delta N.V. behartigt namelijk nagenoeg geen Brabantse belangen, behalve de watervoorziening in twee Brabantse gemeenten via Evides. Evides is een waterleidingmaatschappij waarin Delta een 50% belang heeft. Er zijn geen algemene provinciale doelen in relatie tot Delta.

In de statuten is het volgende doel opgenomen van de vennootschap:

- a. Werkzaam te zijn op het gebied van de elektriciteits-, gas-, water- en warmtevoorziening, de inzameling, be- en verwerking van afval en water en op het gebied van de voorziening in andere goederen of diensten die daarmee samenhangen of daaraan verwant zijn in de sector van de openbare nutsvoorzieningen en daaraan verwante sectoren;
- b. Werkzaam te zijn op het gebied van de overdracht van gegevens, informatie en/of programma's van welke aard dan ook, via (ge)leidingen of andere verbindingen;
- c. Het leveren van goederen, het verlenen van diensten en het verrichten van werkzaamheden, die in ruimste zin genomen, direct of indirect, deel uit maken van, verband houden met, dienstig zijn tot, voortvloeiende uit, of bevorderlijk zijn tot hetgeen is gemeld bij sub a en b of leiden tot een optimale benutting van kennis, mankracht en/of de middelen waarover de vennootschap in het kader van het gestelde sub a en sub b kan beschikken.

Delta is een multi-utility company die een sterk Zeeuwse verankering heeft. Hoe Delta zich de komende jaren zal ontwikkelen is nog onzeker. Vóór 1 juli 2017 zal Delta haar netwerkbedrijf Enduris afgesplitst moeten hebben. Of het onderdeel energie van Delta vervolgens zal blijven bestaan is onzeker, want dit onderdeel draait al enkele jaren verlies en dit verlies werd tot op heden gecompenseerd door de winsten van andere onderdelen, waaronder Enduris. Ook wordt er nog naar een oplossing gezocht voor de kerncentrale Borssele, sluiting en ontmanteling is nu voorzien in 2033.

Delta werkt samen met haar aandeelhouders aan een strategie voor de toekomst. Netwerkbedrijf Enduris zal worden afgesplitst en naar een oplossing voor de kerncentrale wordt gezocht. Daarna blijft het onderdeel energie en multimedia over. Multimedia opereert winstgevend, maar energie draait

verlies. De komende tijd zal blijken hoe Delta verder zal gaan. Qua investeringen is Delta voorzichtig, ze concentreert zich nu vooral op kostenreducties.

DELTA volgt de Nederlandse Corporate Governance Code, die is opgesteld voor beursgenoteerde vennootschappen in Nederland, ook al is een aantal bepalingen niet direct van toepassing op de onderneming. De aandelen van Delta zijn volledig in handen van overheidsinstanties en deze hebben voldoende invloed op de strategie en beleid van Delta.

De beloning van de directie is ver boven de WNT norm, echter hoeft Delta niet aan deze norm te voldoen omdat het een markt-publieke partij is. Gelet op het zeer geringe aantal aandelen dat PNB bezit stellen we ons volgend op met betrekking tot de beloning. Het beloningsbeleid is een actueel onderwerp van gesprek en mogelijk zal het beloningsbeleid bij Delta dan ook worden aangescherpt. Het besluit Markt en Overheid is niet van toepassing.

Op 13 december 2011 hebben GS besloten om haar aandelen Delta te willen verkopen, door de tot nu toe tegenvallende resultaten in de energiesector heeft geen van de overige aandeelhouders de aandelen willen overnemen. Aangezien de cijfers tegen blijven vallen zal verkoop van de aandelen moeilijk zijn. In 2014 is Delta NV samen met haar aandeelhouders gestart met het onderzoeken van haar strategie voor de toekomst. Dit proces is nog niet afgerond, maar er is een aantal opties: fusie met een ander energiebedrijf, splitsing van commerciële activiteiten en netwerkbedrijven of blijven bestaan in de huidige samenstelling en hierbij kostenreducties doorvoeren en de schuldpositie verkleinen.

In beginsel willen we de aandelen verkopen. Het belang van Brabant is erg klein en gezien het oriëntatiegebied van Delta is het publieke belang voor Brabant te betwijfelen. Op het moment dat de financiële / economische omstandigheden verbeteren wordt gezocht naar een exit.

23. Oss Life Sciences Park Vastgoed (OLSP Vastgoed)

OLSP is op dit moment onderhevig aan verschillende ontwikkelingen. Financiële context is aandachtspunt. De entiteit zal verschillende wijzigingen ondergaan.

24. Green Chemistry Campus

De totstandkoming van de deelneming komt voort uit de bestuursperiode 2010-2015, waarin biobased een speerpunt was op de energie en innovatie agenda. De GCC is opgericht omdat er behoefte was aan een plek waar open innovatie op het gebied van biobased economie samen wordt gebracht. Hoewel de behoefte voor een campus bestond, was financiering door het bedrijfsleven moeilijk te organiseren in deze eerste fase. Om goed te kunnen sturen heeft de provincie een aandeel van 60% genomen in de GCC. Ondanks dat (semi) overheidspartijen aandeelhouder zijn, heeft SABIC in-kind ongeveer eenzelfde bedrag geïnvesteerd als de waarde van de achtergestelde lening die is verstrekt door de provincie. Deze aanpak die in een Samenwerkingsovereenkomst is vastgelegd heeft te maken met besluitvorming van SABIC in Saudi Arabië.

De statutaire doelstelling van de GCC is:

- A. Het versterken van de sociaal-economische structuur in West-Brabant, het stimuleren van de economische bedrijvigheid en de werkgelegenheid in haar werkgebied, het stimuleren van vervangende en/of nieuwe werkgelegenheid, het exploiteren en mogelijk verwerven van onroerende goederen en bedrijventra, een en ander in de meest uitgebreide betekenis genomen.
- B. Het bevorderen van de ontwikkeling van de biogebaseerde economie in West-Brabant, met name daar waar het gaat om de combinatie tussen Agro en Chemie, meer in het bijzonder het ontwikkelen, beheren en exploiteren van de Green Chemistry Campus, een en ander in de meest uitgebreide betekenis genomen.
- C. Het verstrekken van geldleningen, het zich als hoofdelijk medeschuldenares verbinden aan de schulden van derden, het verbinden als de vennootschap als borg en/of haar op enige wijze doen garant staan voor schulden of persoonlijke verplichtingen van derden, alsmede het vestigen van zakelijke zekerheidsrechten of bestanddelen van het vermogen van de vennootschap voor gelijke schulden of verplichtingen van derden, een en ander in de meest uitgebreide betekenis genomen.
- D. Het oprichten van-, het deelnemen in-, het financieren van- en/of het voeren van het beheer en/of de directie over andere ondernemingen, alles in de meest uitgebreide betekenis genomen en het verrichten van alle handelingen welke met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daaraan bevorderlijk kunnen zijn.

Het provinciale beleid richt zich op het creëren van werkgelegenheid. Er is een speciaal actieplan West-Brabant. Daarbij focust het beleid op het creëren van een circulaire economie, waarvan de biobased economie deel uitmaakt. Dit betekent dat groene grondstoffen fossiele grondstoffen vervangen. Tot slot heeft het beleid tot doelstelling waardecreatie in de agrofoodsector te realiseren.

De deelneming draagt bij aan de beleidsdoelstellingen. Daarom ligt een businessplan voor om doorontwikkeling van de Green Chemistry Campus en daarmee schaalvergroting te realiseren. In het najaar van 2016 vindt besluitvorming plaats over (mede)financiering van deze tweede fase.

Huidige positie, ontwikkelingen, toekomst

De Green Chemistry Campus bevindt zich in de Biobased Delta. Een gebied dat wereldwijd in de top 5 staat van kansrijke gebieden ten aanzien van biobased economy. Met name suikers vormen in dit gebied een belangrijke basis als vervanger van fossiele grondstoffen. De uitputting van fossiele grondstoffen, maar ook de groeiende vraag van brandowners en consumenten naar duurzame producten, vraagt dat de chemische industrie gebruik gaat maken van groene grondstoffen. Dit vraagt nieuwe innovaties en een stevige samenwerking tussen onderzoeks- en kennisinstellingen, multinationals en innovatieve MKB bedrijven, alsook de overheid. Dit vormt de basis voor de waardepropositie zoals voorgesteld in het nieuwe businessplan van de Green Chemistry Campus, vastgesteld in de AvA-RvC op 24 maart 2016. In de tweede fase zal de focus dan ook met name liggen op het door ontwikkelen van de waardepropositie en een goed ecosysteem in West-Brabant waarin de genoemde partijen met elkaar samenwerken. Dat zal naar verwachting leiden tot 355 FTE in 2020 in West-Brabant, waarvan een deel zich zal vestigen op de locatie in Bergen op Zoom, maar ook op Nieuw Prinsenland (Steenbergen) of Haven- en industrieterrein Moerdijk.

Strategie en investeringsbeleid

Een verkorte weergave: De strategie richt zich niet op vastgoed, maar indien zich huurders melden moet er de mogelijkheid zijn werkplekken en laboratoria aan te bieden. Deze worden op vraag geplaatst en

uitgebreid. Daarnaast dient er een goed campusmanagement te zijn. Een financiële bijdrage is nodig om in deze tweede fase, die nog steeds een aanloopfase betreft, te komen tot een verdienmodel. Van de provincie is een reservering van € 2,7 gevraagd uit de derde tranche investeringsgelden. In het najaar van 2016 wordt besluitvorming hierover verwacht. De nieuwe strategie richt zich daarnaast op het ontwikkelen van een (virtuele) campus met excellente condities en wereldklasse faciliteiten die een continue aantrekkingskracht heeft op innovatieve bedrijvigheid en faciliterende bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen. Een campus ook die gevestigd is op een innovatief chemisch industrieel park en die een duurzaam verdienmodel heeft. Tijdens de AvA-RvC van 24 maart 2016 is ingestemd met het hernieuwde businessplan waarbij de focus niet langer ligt op vastgoed, maar op waardecreatie van de (virtuele) Green Chemistry Campus.

Bereikte resultaten en mogelijke knelpunten

De bereikte resultaten zijn dat zich 12 bedrijven op de Green Chemistry Campus hebben gevestigd en 3 kennisinstellingen, samen goed voor 40 FTE. Deze resultaten sluiten aan bij de provinciale doelen, want er is werkgelegenheid gecreëerd in West-Brabant en de bedrijven gevestigd op de campus beperken zich tot biobased gerelateerde bedrijven. Verder is er een samenwerking met de bedrijven in de regio opgezet en met name met SABIC. Het Biorizon programma is gestart en tot slot is een intentieverklaring tussen VITO, ECN en TNO getekend. (Voorzien wordt dat deze Lol in najaar 2016 wordt omgezet in een samenwerkingsovereenkomst.)

De resultaten vragen niet om bijstelling van de doelstellingen. Echter de wens is om een schaalvergroting te realiseren. Daarom is een nieuw businessplan voor de tweede fase opgesteld met daarin nieuwe doelstellingen. Deze zijn verbonden aan een waardepropositie, waarvan onderdeel is dat meer Multinationals in de omgeving zich aan de doelstellingen verbinden.

Statutaire kaders

De statuten verdienen wel aandacht en bijstelling. De schaalvergroting en daarmee gepaard gaande professionalisering vraagt aandacht voor de sturing. Er zijn geen afspraken in de statuten opgenomen over de controle op de begroting waarmee sturing vooraf mogelijk is. Verder zijn er geen afspraken opgesteld over de vorm en inhoud van de jaarrekening en het jaarverslag.

Governance en sturingsmogelijkheden

De statuten zijn wel actueel, maar verdienen wel aandacht en bijstelling. De schaalvergroting en daarmee gepaard gaande professionalisering vraagt aandacht voor de sturing. De Green Chemistry Campus BV kent drie aandeelhouders. De provincie is voor 60% aandeelhouder, de gemeente Bergen op Zoom 20% (via Indumij) en de REWIN BV is ook 20% aandeelhouder. Naast de Aandeelhoudersvergadering is er de Raad van Commissarissen. Er wordt vergaderd door de Commissarissen of als AvA-RvC gezamenlijk. Via de AvA is er voldoende sturing mogelijk. Wel zou de AvA één tot twee keer per jaar separaat kunnen vergaderen van de RvC om ook de sturing op de RvC te borgen. Van een officiële evaluatie van de directeur door de RvC is nu nog geen sprake. Naast de statuten is er een Samenwerkingsovereenkomst waarin de afspraken tussen de aandeelhouders en SABIC zijn vastgelegd. Een nieuwe SOK is nodig met het ingaan van de tweede fase. Een knelpunt bij de governance is dat behalve de provincie, de overige twee aandeelhouders geen financiële bijdrage kunnen leveren of investeringen kunnen doen.

Beloningsbeleid

De Wet Normering Topinkomens is van toepassing. Onderdeel van de tweede fase is het aantrekken van een nieuwe directeur. Bij het vaststellen van het salaris wordt rekening gehouden met de WNT.

Financieel

De VP is financieel niet gezond. Bij opstarting van de BV is een totaal eigen vermogen van €18.000 verkregen. Daarnaast is een achtergestelde lening door de provincie verstrekt van €1,6 miljoen. Bergen op Zoom bekostigt enkele activiteiten en SABIC levert een in-kind bijdrage. Er worden negatieve resultaten geboekt, waarbij men wel binnen de marges van de lening blijft. De provincie is het geleende bedrag kwijt en zal de restschuld niet overhevelen naar een nieuwe periode, omdat de Green Chemistry Campus anders in een tweede fase negatief start. Ook in de volgende fase zullen de marges nog klein zijn, maar door de groeimogelijkheden die de tweede fase biedt, kan het verdienmodel ook verder ontwikkelen. In 2020 wordt voorzien dat er een gedegen basis staat.

De inkomsten vallen tegen. Dit houdt verband met het feit dat er momenteel geen demo ruimte op de campus aanwezig is waar tests op grotere schaal kunnen worden gedaan. Daarbij is de laboratoriumruimte bij SABIC volledig bezet. In het businessplan van de tweede fase worden deze faciliteiten wel geboden, maar slechts op vraag geplaatst. Hierdoor is er geen of beperkt sprake van leegstaande ruimtes. Daarnaast behelst de waardepropositie tevens dat business developers uit de participerende multinationals meekijken met startups of (jonge) MKB bedrijven waar marktkansen liggen om de waardeketen aan te vullen. En wordt een financial engineer ingezet. Hierdoor biedt de campus (Bergen op Zoom, maar ook Nieuw Prinsenland of Haven- en industrieterrein Moerdijk) niet alleen huisvesting, maar ook hulp bij het opzetten van de business en aanvullende faciliteiten, waarmee wordt beoogd de campus aantrekkelijker te maken en meer omzet te genereren.

Dividendbeleid

Het winstuitkeringsbeleid is als volgt: Het resultaat is ter vrije beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De vennootschap kan aan de aandeelhouders slechts winstuitkering doen voor zover het eigen vermogen groter is dan het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met de wettelijke reserves; en tevens het eigen vermogen meer dan 35% bedraagt.

Alles bijeengenomen voldoet de GCC aan de gestelde doelen. De risico's zijn klein. Echter, het afgelopen jaar is de groei toch wel gestagneerd. Dit heeft te maken met de beperkte mate waarin faciliteiten en ondersteuning kan worden geboden. Daarom is het nieuwe businessplan opgesteld, dat voorziet in een waardepropositie waarbij een gedegen verdienmodel kan worden bereikt. De VP wordt gewijzigd voortgezet. Besluitvorming over de Green Chemistry Campus BV ligt in het najaar van 2016 voor. In het geval van positieve besluitvorming zal er een nieuwe Samenwerkingsovereenkomst tussen de aandeelhouders en participerende bedrijven worden gesloten. De campus zal in dat geval gemanaged worden op basis van het nieuwe businessplan met de daarin voorgestelde waardepropositie en het verdienmodel. Er is dus aandacht voor verbetering financiële situatie en governance.

25. GOB BV.

Het GOB is opgericht op 1 mei 2014 en het fonds loopt tot en met 2027. Het GOB gaat het provinciale- en rijksdeel van het Natuurnetwerk Brabant realiseren. Het provinciale deel wordt gefinancierd met provinciale middelen en het rijksdeel met rijksmiddelen in de vorm van geld of grond.

Via de aandeelhouderinstructie is er aan het GOB een opdracht verstrekt voor:

- Het verwerven van 2274 ha en het inrichten van 5648 ha in het rijksdeel van het Natuurnetwerk Brabant.
- Het verwerven en inrichten van 3100 ha in het provinciale deel van het Natuurnetwerk Brabant.
- Het realiseren van 710 KM EVZ.

Er zijn er nog geen concrete prestaties te melden i.v.m. lange doorlooptijd van projecten.

Voor de komende jaren zal aan het GOB nog aanvullende opdrachten worden verstrekt voor het verwerven en het inrichten in het rijksdeel van het Natuurnetwerk Brabant, met bijbehorende rijksmiddelen en daarnaast zullen er provinciale middelen beschikbaar worden gesteld voor het realiseren van 1300 km EVZ's.

Het jaar 2014 stond in het teken van de oprichten en het opstellen van de governance en de inrichting van processen. In 2015 zijn de eerste subsidies verleend. In verband met de lange doorlooptijd van natuurprojecten worden de eerste resultaten pas vanaf 2018 verwacht. Daarnaast wordt binnenkort de businesscase herzien in het kader van de PAS. *Kanttekening* hierbij is: Processen in afstemming met de provincie lopen niet soepel. En manifestpartners hebben onvoldoende middelen voor de verplichte bijdrage van 15% en door de prioritering op de PAS lopen andere projecten vertraging op.

Momenteel is er veel discussie over de sturing. De (subsidie-)middelen zijn op afstand van de provincie gezet door oprichting van het GOB. Het is dus aan de provincie om op de juiste punten te sturen als aandeelhouder.

Motivatie bij de oprichting: het plaatsen van de middelen in een afzonderlijke BV geeft uiting aan ons duurzame commitment om de middelen voor de natuur in Brabant in te zetten. Door de middelen extern te positioneren, stimuleren we andere partijen om ook hun bijdrage voor de AHS te leveren. Het werken met een investeringscommissie binnen de BV draagt bij aan de objectiviteit van de te nemen besluiten. Door de uitvoering bij de BV te leggen ontstaat tevens een scheiding tussen beleid en uitvoering. Dit vergroot de slagvaardigheid, zeker als de BV over voldoende mandaat beschikt.

Directeur GOB is in tijdelijke dienst van de provincie en gedetacheerd aan het GOB, hierdoor wordt de provinciale cao gevolgd.

De verbonden partij is financieel gezond al doet de solvabiliteitsgetallen dit niet vermoeden. Dit komt doordat de fondsmiddelen en de bijbehorende grondposities niet bij het GOB geactiveerd worden. Momenteel is er alleen een klein knelpunt bij de voorfinanciering voor het Rijksdeel van het NNB. Er zijn voldoende middelen alleen voor dit onderdeel zijn ze nog niet liquide en zitten ze in de grondpositie.

Alles bijeengenomen voldoet het GOB prima en wordt ongewijzigd voortgezet.

26. IPO

De totstandkoming van de deelneming komt voort uit de behoefte de belangen van de provincies te behartigen bij het Rijk. Tevens om een effectief platform te vormen voor de uitwisseling van kennis en ervaring tussen provincies. Het bestuur wordt gevormd door de voorzitter (apart gekozen) en een lid van elk college van GS. De vereniging kent een algemene ledenvergadering waarin vanuit elke provincie twee Statenleden participeren. Er zijn voor de belangenbehartiging van de provinciale belangen bestuurlijke commissies in het leven geroepen die elk een omschreven en afgebakend beleidsterrein behartigen. Deze commissies worden gevormd door leden uit de colleges van GS.

In 2000 heeft het IPO samen met de Nederlandse provincies in Brussel het Huis van de Nederlandse Provincies (het HNP) opgericht. Het HNP voert de belangenbehartiging voor provincies bij de Europese instellingen.

b. Strategie en investeringsbeleid

De doelstelling van de deelneming komt voort uit de behoefte de belangen van de provincies te behartigen bij het Rijk. Tevens om een effectief platform te vormen voor de uitwisseling van kennis en ervaring tussen provincies. De provinciale doelen zijn om de belangen te behartigen bij het Rijk en een effectief platform te vormen voor de uitwisseling van kennis en ervaring tussen provincies. De resultaten van de VP voldoen daaraan.

Statutaire kaders

De statuten van het IPO zijn recentelijk in 2007 en 2012 geactualiseerd.

Governance en sturingsmogelijkheden

De Governance-rol binnen de vereniging wordt uitgevoerd door de algemene ledenvergadering.

Beloningsbeleid

De Wnt is van toepassing en het beloningsbeleid is volledig transparant. Geen aandachtspunt.

Financiële risico's zijn er niet en dividendbeleid is niet van toepassing. De financiële aspecten zijn voldoende geregeld en VP is financieel gezond. Provincie betaalt mee naar rato van de kosten.

Deze VP wordt ongewijzigd voortgezet

27. INPA Huis van de Nederlandse Provincies

De statutaire doelstelling van de deelneming is *Gezamenlijke belangenbehartiging voor de Nederlandse provincies in Brussel op een beperkt aantal prioritaire dossiers*. Het gaat hierbij om een Vereniging zonder Winstoogmerk naar Belgisch Recht⁶. De provincie Noord-Brabant behartigt eigen belangen op een aantal eigen dossiers in Brussel. Daarnaast wordt in HNP-verband gewerkt aan een beperkt aantal gezamenlijke dossiers. Als vuistregel wordt gehanteerd dat we in Brussel 2/3 voor Brabant werken en 1/3 voor de gezamenlijkheid.

---

⁶ De Vereniging heeft geen winstoogmerk en heeft tot doel :

- Het verbeteren van de internationale contacten en relaties tussen de Nederlandse Provincies en de Europese en andere nationale en lokale overheden, door het groeperen in Brussel van de provinciale bureaus en het bureau van het Interprovinciaal Overleg van Nederland.
- Zodoende een synergie tot stand te brengen en te ontwikkelen tussen de bureaus onderling en aldus komen tot een efficiënte vertegenwoordiging van de algemene belangen door de afzonderlijke of samenwerkende provincies, mede met het oog op het Europese integratieproces.
- Het bijdragen tot een betere kennis in de Nederlandse Provincies van het Europees integratieproces in de ruime zin van het woord en van de gevolgen ervan, onder andere door het uitwisselen van stagiairs, studenten en medewerkers en het uitvoeren van wetenschappelijke studies.
- Het verlenen van de faciliteiten voor het adequaat ontvangen van provinciale politici, bestuurders, ambtenaren, belangenorganisaties en burgers in Brussel en het verstrekken van informatie aan de hiervoor genoemden over het beleid van de Europese Instellingen, met het oog op het bewerkstelligen van een betere afstemming van het provinciale beleid op het Europese;

CdK is voorzitter van het HNP bestuur namens het IPO en gedeputeerde Pauli bestuurslid namens de Provincie Noord-Brabant. De financiële situatie is op orde. Iedere provincie betaalt een jaarlijkse bijdrage. Geen bijzondere aandachtspunten.

Nader belicht: Nadat al meerdere jaren provincies, al dan niet landsdelig samenwerkend, en het IPO in Brussel werkzaamheden verrichtten, is in 1999 besloten om zowel organisatorisch als inhoudelijk meer te gaan samenwerken, zonder dat de zelfstandigheid van de afzonderlijke vertegenwoordigers daarbij zou worden aangetast. Dat heeft erin geresulteerd dat in 2000 naar Belgisch recht de “Internationale Vereniging Huis van de Nederlandse Provincies” is opgericht en een gezamenlijke huisvesting is betrokken. De verschillende landsdelen, het IPO hebben elk hun kantoorruimten en delen de ondersteunende zaken zoals secretariaat, information-officer, apparatuur en huisvesting.

Governance

Het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) kent een “federale” structuur. De vertegenwoordigers van de 12 provincies en het IPO, samenwerkend in landsdelig verband, behartigen de belangen van hun achterban in Brussel en werken op een aantal terreinen samen, daar waar gezamenlijke belangen aan de orde kunnen zijn. De medewerkers zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het functioneren van het HNP. Via de door het bestuur benoemde coördinator wordt verantwoording afgelegd aan het bestuur. In het Algemeen Bestuur hebben vertegenwoordigers van alle deelnemers zitting. Het Algemeen Bestuur is eindverantwoordelijk voor de feitelijke werkwijze van het HNP.

In het Dagelijks Bestuur (Raad van Bestuur volgens de Statuten) hebben 4 leden uit het AB zitting. Zij zijn de eerst aangewezenen voor de contacten met de coördinator en andere medewerkers. Zowel het AB als het DB werken op afstand; de vergaderfrequentie is beperkt.

Strategie en investeringsbeleid

De gezamenlijke inzet van de provincies vanuit het HNP in Brussel wordt bepaald in samenspraak met de IPO bestuurlijke en ambtelijke adviesstructuur en de 12 provincies. De strategie is gebaseerd op de IPO meerjarenagenda en de provinciale doelstellingen. De strategie is uitgewerkt in de Europese prioritaire agenda (de zogenoemde lobbyfiches). De lobbyfiches, en daarmee de agenda, worden elk kwartaal geactualiseerd en voorgelegd aan het HNP-bestuur en het IPO-bestuur.

Resultaten in relatie tot provinciale doelen

De ambitie van de Provincie Noord-Brabant is om te behoren tot de EU top van kennis- en innovatieregio's. De gezamenlijke belangenbehartiging in Brussel draagt hier aan bij. Er zijn door het HNP bestuur 9 gemeenschappelijke lobbydossiers vastgesteld. Het betreft energie- en klimaat, biodiversiteit, cohesiebeleid, urban agenda, luchtkwaliteit, betere regelgeving, circulaire economie, EFSI en het GLB.

Bereikte resultaten en mogelijke knelpunten

Drie recente voorbeelden van resultaten die zijn bereikt:

- De aanname van het Pact van Amsterdam over de EU Urban Agenda onder het Nederlands voorzitterschap in mei 2016.
- Presentatie “Nederlandse Provincies voor betere EU regelgeving” als bijdrage aan de portefeuille van de 1^e VP van de Europese Commissie Frans Timmermans.

Rol van mededepartement van de provincies op het dossier biodiversiteit. Een aantal dossiers, zoals bijvoorbeeld biodiversiteit, is inmiddels vergaand gedecentraliseerd. Dergelijke dossiers die in medebewind zijn gegeven lenen zich bij uitstek voor een grotere rol van provincies in het Europese besluitvormingsproces. In juli 2015 is in een bestuurlijk overleg met het Rijk afgesproken dat decentrale overheden een rol als mededepartement kunnen vervullen op dossiers die voor hen prioritair zijn. De rol als mededepartement geeft provincies toegang tot inhoudelijke Raadsinformatie op de betreffende dossiers en een positie in het Raadstraject. Deze rol als mededepartement vraagt om een intensievere inzet van provinciale capaciteit. In het eerste jaar (2016) zal het aantal dossiers dan ook beperkt blijven, om zo ervaring met deze nieuwe werkwijze op te doen (pilotfase). De rol als mededepartement geeft provincies op de betreffende dossiers toegang tot inhoudelijke Raadsinformatie en geeft een positie in het Raadstraject. De keerzijde van deze positie kan zijn dat provincies zich op deze dossiers moeten conformeren aan het standpunt van lidstaat Nederland.

Betrokken beleidsterreinen binnen de provincie

De provincies bepalen aan de hand van de EU-ontwikkelingen hun Europese prioritaire agenda. De prioritaire agenda met de lobbyfiches is het hart en de motor van dit werkplan. Hierin staan de lobbydoelstellingen, de beslissingsmomenten, de stand van zaken en een weergave van de dossierhouders.

Beloningsbeleid

Het bestuur ontvangt geen beloning. De HNP medewerkers ontvangen salaris van de eigen provincie of van het IPO.

Actualiteit inhoudelijke doelen

Het HNP zet in Brussel in op het realiseren van de Europese Energie-unie binnen het dossier Energie & Klimaat aan de hand van diverse Commissievoorstellen in 2016. In het dossier Biodiversiteit willen de provincies de fitness check en de tussentijdse evaluatie van de biodiversiteitstrategie aangrijpen om de uitvoerbaarheid van het Europese natuurbeleid te vergroten.

In 2016 zetten de provincies zich in voor verschuiving van de focus van de urban agenda van stedelijke problemen naar de benutting van de kracht van polycentrische stedelijke netwerken en de wijze waarop Europa daaraan kan bijdragen. Grensontkennende samenwerking is hierbij zeer belangrijk. De provincies zetten zich in voor een integrale strategie voor de circulaire economie en bepleiten dit in de uitvoering van het Commissie actieplan voor circulaire economie. De provincies ontwikkelen in 2016 een visie op het toekomstig Europees investeringsbeleid en het landbouwbeleid. De provincies dienen in 2016 samen met het Nederlands Investerings Agentschap (NIA) een eerste tranche van Nederlandse EFSI-projecten in. In 2016 blijft het HNP blijven pleiten voor een scherpere regulering van nationale emissieplafonds en ambitieuze maatregelen om luchtvervuiling bij de bron aan te pakken. In 2016 zullen de provincies in samenspraak met de Europese Commissie en met steun en hulp realiseren die zijn voorgesteld in de Nederlandse provincies voor betere EU- van september 2015. **Alles bijeengenomen functioneert deze verbonden partij prima en wordt ongewijzigd voortgezet.**

28. Brabant C Fonds

De totstandkoming van de deelneming komt voort uit het bestuurlijke belang van betekenisvolle cultuur voor de ontwikkeling van Brabant als aantrekkelijk woon-, verblijf- en vestigingsgebied. In de eerste tranche van de investeringsagenda is derhalve budget gereserveerd voor toonaangevende cultuur, aanvankelijk via de kandidaatstelling voor de titel *Culturele hoofdstad van Europa in 2018*. Toen bleek dat die titel niet naar Eindhoven/Brabant ging, is een alternatief voorstel ontwikkeld om de gestelde doelen alsnog te realiseren. Provinciale Staten hebben in 2014 besloten tot de oprichting van het Brabant C Fonds om het publieke belang van een goede culturele inbedding in Brabant vorm te geven. Het gaat daarbij om versterken en vergroten van het kunst- en cultuuraanbod van Brabant om daarmee de nationale en internationale aantrekkingskracht van Brabant te vergroten. Het fonds heeft vooralsnog een opdracht t/m 2018. PS besluit op basis van een tussenevaluatie in 2017 over financiering van de tweede tranche.

De volgende 6 doelen dienen in 2020 in de Brabantse samenleving gerealiseerd te zijn:

1. Beeldbepalende, toonaangevende kunst- en cultuurprojecten met internationale kwaliteit komen tot stand in Brabant
2. Het portfolio van Brabant C Fonds bevat een breed spectrum van projecten met bijbehorende doelgroepen/bezoekers
3. Het Brabant C Fonds brengt via projecten culturele hotspots verspreid over Brabant mede tot bloei
4. Het Brabant C Fonds ondersteunt projecten die bijdragen aan de ontwikkeling en behoud van cultuur- toptalenten in Brabant
5. Betrokkenheid van een divers samengesteld netwerk bij de totstandkoming en uitvoering van deze cultuurprojecten. De door het fonds ondersteunde projecten steunen op samenwerkende partijen uit de community: initiatiefnemers, gemeenten, bedrijven en instellingen
6. Het Brabants cultuursysteem ontwikkelt van kwetsbaar naar vitaal

De Statuten zijn actueel en de governance is op orde. Het fonds functioneert goed. Er zijn voldoende sturingsmogelijkheden.

- De stichting heeft een Raad van Toezicht. Samenstelling ervan is met instemming van de provincie; bij wijziging of uitbreiding dient instemming van de provincie verkregen te worden
- Minimaal 1x per jaar vindt er overleg plaats tussen de voorzitter van de Raad van Toezicht en de gedeputeerde
- Maandelijks vindt overleg plaats tussen de directeur/bestuurder en de interne accounthouder

Het beloningenbeleid is transparant en er is geen sprake van honorering die afwijkt van de Wet Normering Topinkomens. Voorts is er geen sprake van financiële risico's; de provincie heeft t/m 2018 geld bestemd voor culturele ontwikkelingen in Brabant en verstrekt een subsidiebeschikking aan de stichting. De initiële investering is 25 miljoen euro. Bij het besluit tot oprichting van het fonds is reeds ingecalculeerd dat het fonds leegloopt; de stichting heeft alleen een inspanningsverplichting ten aanzien van revolverendheid. Dat is dus afgedekt.

Alles bijeengenomen voldoet Brabant C fonds prima en kan ongewijzigd worden voortgezet

29. Nieuwbouwwoningen (BIFN) Brabantse Investeringsfondsen; Havenmeester, Hoven Noord.

Hoven Noord: Stimulering van de Noord-Brabantse woning- en/of vastgoedmarkt met Gemeente Son en Breugel, Woningstichting Thuis € 1.085.000,- Havenmeester; Stimulering van de Noord-Brabantse woning- en/of vastgoedmarkt met Gemeente Tilburg en Wonen Breburg € 2.259.000,- Het gaat in beide gevallen om winstdelende leningen. Het gaat hier om een fonds voor gemene rekening. Het beheer is in handen van een Stichting. Wij zijn deelnemer (in de zgn participantenvergadering) in het fonds en hebben zeggenschap in het benoemen vd bestuurders van de beherende stichting.

Doelstelling

De Brabantse investeringsfondsen zijn opgericht om een afzetgarantie te kunnen geven aan projectontwikkelaars voor onverkochte woningen vanuit het publieke belang de woningmarkt in de volle breedte te ondersteunen tijdens de economische malaise. Door de financiële crisis dreigde de woningbouw in de provincie (grotendeels) stil te vallen terwijl in de periode daarvoor veel inspanningen waren gedaan om de woningbouw op te schroeven om de schaarste op de woningmarkt het hoofd te bieden. Met het BIFN zijn projecten met in totaal enkele honderden woningen (toch) in realisatie genomen.

Hoe dat werkt: De ontwikkelaar "koopt" de garantie dat hij alle bij oplevering onverkochte woningen met een korting kan verkopen aan de betrokken woningcorporatie. De woningcorporatie krijgt van het investeringsfonds een winstdelende lening om het rendabele deel van de huur te bekostigen. De rente en aflossing van de winstdelende leningen bestaan uit de volledige waardeontwikkeling van de woningen: positief en negatief. De woningcorporatie verhuurt de woningen vervolgens maximaal 5 jaar en probeert in deze periode zoveel mogelijk woningen te verkopen. De woningen die nog verhuurd zijn na het beëindigen van het fonds worden definitief in eigendom genomen door de corporatie. De woningcorporatie kan met de winstdelende lening naar verwachting een kostendekkende exploitatie voeren. Het exploitatierisico ligt echter geheel bij de woningcorporatie. Het investeringsfonds loopt het waarde risico van de woningen. In het investeringsfonds participeren in principe de provincie (50%), de betreffende gemeente (25%) en de woningcorporatie.

Governance

De provincie heeft geen zetel in het bestuur van de beherende stichting, wel is de provincie bevoegd/verplicht om bij een vacature een voordracht te doen waarna benoeming gebeurt door de participanten in het fonds. De provincie heeft stemrecht in de participantenvergadering. Op grond van de statuten van de stichtingen en de voorwaarden voor beheer en bewaring van het betreffende fonds zijn bepaalde onderwerpen onderworpen aan besluitvorming door de participantenvergadering zoals vaststelling van het jaarverslag.

Verantwoording aan PS over het BIFN vindt twee keer per jaar plaats via de voortgangsrapportage ontwikkelbedrijf. Dit als onderdeel van de verantwoording over het totale pakket aan stimuleringsmaatregelen woningbouw. De verdere verantwoording over het BIFN treft u daarom niet hier aan maar in bovengenoemde voortgangsrapportages stimuleringsmaatregelen woningbouw.

Risico's

De provincie participeert met stortingen in de fondsen. De fondsen zijn niet het kapitaal van de stichting maar worden wel door de stichtingen bewaard en beheerd. De participanten in het fonds dragen het risico over deze inleg. Voor ieder project wordt een eigen jaarrekening aangeleverd.

Alles bijeengenomen heeft de BIFN (Hoven Noord en Havenmeester) prima voldaan aan de publieke doelstellingen en hebben de fondsen bewezen een effectief middel te zijn voor de woningproblematiek. De fondsen worden medio 2017 pas beëindigd. De afwikkeling zal daarna nog ongeveer zes maanden duren. Over het uiteindelijke resultaat wordt separaat bericht aan uw college/Staten.

30. Stichting beheer Museumkwartier (SBMK)

De stichting is opgericht in oktober 2012. Deelnemers zijn de gemeente Den Bosch en de Provincie Noord-Brabant. De Stichting Beheer Museumkwartier (SBMK) is een beheersstichting met als doel het exploiteren en beheren van het vastgoed in het Museumkwartier in Den Bosch.

De totstandkoming van de deelneming komt voort uit de behoefte te komen tot een beheersstichting voor het beheren van het vastgoed in het Museumkwartier Den Bosch, in samenwerking met de gemeente Den Bosch. De SBMK ontzorgt de provincie en de gemeente door beheer van hun vastgoed. De governance structuur bestaat uit een bestuur en een Raad van Toezicht en deze structuur wordt in 2016 aangepast. Op basis van een Meerjaren Onderhouds Plan (MJOP) wordt inzichtelijk welke maatregelen genomen moeten worden voor onderhoud en beheer, passend binnen de begroting van de stichting. Uitgangspunt daarbij is een sober en doelmatig onderhoud.

Beheer en onderhoud van vastgoed, op dit moment belegd binnen het cluster Cultuur en Samenleving. Bezien wordt of deze taken elders in de organisatie kunnen worden belegd zodat er een organieke scheiding komt tussen puur onderhoud en beheerstaken en subsidie-stromen naar de huurders in het museumkwartier.

Governance en sturingsmogelijkheden

De statuten zijn actueel en verdienen wijziging bij een mogelijke aanpassing van de governance structuur. Op dit moment wordt in samenwerking met de gemeente Den Bosch bezien of deze structuur verlicht/eenvoudiger kan worden gemaakt.

GS kan een lid van de RvT en het bestuur benoemen. Alle belangrijke besluiten moeten worden genomen met goedkeuring van de RvT. Er is periodiek ambtelijk overleg met de provinciale afgevaardigde in de RvT. Dit maakt dat er op dit moment voldoende sturingsmogelijkheden zijn.

Beloningsbeleid

De WNT is van toepassing. Alleen de leden van de RvT krijgen een vergoeding voor geleverde diensten. Deze vergoeding wordt overgemaakt aan de provincie en gemeente. Omdat de leden van de RvT werkzaam zijn bij de provincie en gemeente, worden deze vergoedingen niet aan de personen in kwestie uitgekeerd.

Financiële belangen

De financiële aspecten zijn wel voldoende geregeld en VP is wel financieel gezond.

De provincie en de gemeente zijn wel verantwoordelijk voor de feitelijke financiële risico's van respectievelijk de gebouwen die bij hen in eigendom zijn. Binnen de provinciale begroting is voor de eigenaarlasten van de provincie een onderhoudsvoorziening ingericht welke gebaseerd is op het MJOP.

Alles bijeengenomen voldoet de verbonden partij prima en kan zonder wijzigingen worden voortgezet. Op dit moment wordt in samenwerking met de gemeente Den Bosch bezien of de governance structuur misschien wat verlicht of vereenvoudigd kan worden in de toekomst.

31. Monumentenfonds

Als gevolg van toenemende leegstand van maatschappelijk en commercieel vastgoed bekommerde een aantal mensen zich het lot van rijks- en gemeentelijke monumenten die deel uitmaken van het Brabantse erfgoed. Hierom werd in 1990 de Stichting Monumenten Fonds Brabant opgericht met als doel om leegstaande monumenten zoals kerken, kloosters, bedrijfsgebouwen en agrarische gebouwen te herbestemmen middels verhuur, om zo inkomsten te verwerven voor het noodzakelijke onderhoud en de restauratie. In 2002 is vanuit bedrijfseconomische overwegingen ervoor gekozen om NV Monumenten Fonds Brabant in het leven te roepen en de activiteiten van de stichting ernaar toe te verplaatsen. De provincie heeft in 2003 een achtergestelde lening van 4 mln euro verstrekt aan de N.V waarmee een deel van het erfgoedbeleid van de provincie werd vormgegeven. Andere deelnemende partijen waren F. van Lanschot Bankiers, gemeenten Roosendaal, Tilburg, Veghel, Werkendam en de CZ verzekeringen.

In 2014 had NV Monumentenfonds Brabant zeventien Rijks- en gemeentelijke monumenten in portefeuille, waarvan twee kastelen en enkele kerken van provinciaal belang. Er dreigde een faillissement. Het verdienmodel van NV Monumentenfonds Brabant was er op gericht de aangekochte panden te verhuren aan derden. Deze huurinkomsten liepen terug als gevolg van de economische crisis. Nieuwe acquisities werden bemoeilijkt door de aangescherpte eisen die banken verbinden aan het verstrekken van leningen. Dit leidde tot een verminderde winstgevendheid en een verslechterde cashflow. Het faillissement van de exploitant/huurder van kasteel Maurick had grote impact op de liquiditeitspositie van het fonds. Daarop heeft NV Monumentenfonds Brabant, in nauwe afstemming met de provincie, onderzoek laten uitvoeren naar mogelijke scenario's. Om het dreigende faillissement af te wenden, was het zogenoemde consolidatie-scenario de meest wenselijke oplossing. Hierbij stond schadebeperking centraal en de ambities van NV Monumentenfonds Brabant werden bevroren op exploitatie van de toen bestaande portefeuille. Door het converteren van de achtergestelde leningen in aandelenkapitaal verbeterde de eigen vermogenspositie van de NV. Verder werd afscheid genomen van het zittende management en nieuw management aangezocht, waren er enkele incurante panden verkocht en was er een interim RvC benoemd. Hier zat stevige tijdsdruk op, met name opgelegd door de banken. Op deze manier kon de NV voortbestaan als een kleine beheersorganisatie met uitzicht op een bescheiden groei.

Huidige positie, ontwikkelingen, toekomst

Van de aandeelhouders (tot medio 2015) zijn Van Lanschot Bank en gemeente Werkendam niet teruggekeerd. Na conversie is de provincie Noord-Brabant (via de Stichting Monumentenfonds Brabant) meerderheidsaandeelhouder: 72% van de aandelen. De gemeenten Roosendaal, Tilburg, Veghel en CZ verzekeringen hebben de rest van de aandelen. Van de lening van €4 mln is €1,6 mln plus de renteschuld t.w.v. €0,458 mln, middels cessie van vordering overgedragen aan de Stichting Monumentenfonds Brabant. Vervolgens heeft de Stichting haar vordering op de NV Monumentenfonds Brabant geconverteerd in aandelen. Daarmee heeft de provincie een lening verstrekt aan de Stichting Monumentenfonds Brabant van € 2,058 mln. Er resteert na de cessie een achtergestelde lening aan de NV Monumentenfonds Brabant voor een bedrag van €2.424.722, - tegen een rente van 3%. De looptijd van het restant is 30 jaar vanaf 2015. De Stichting Monumentenfonds Brabant beheert tijdelijk de geconverteerde aandelen tot de provincie een definitieve keuze heeft gemaakt over aandeelhouderschap. Indien de provincie niet besluit tot aandeelhouderschap, zal de provincie de lening aan de Stichting kwijtschelden en de aandelen teruggeven aan de NV Monumentenfonds Brabant. De wettelijke procedure schrijft voor dat GS PS in

de gelegenheid moet stellen om wensen en bedenkingen te uiten. Dit was mede vanwege tijdsdruk niet gebeurd. Deze onrechtmatigheid is in april 2016 hersteld.

d. Strategie en investeringsbeleid

Er is een verkenning gestart, gecoördineerd vanuit de beleidsafdeling Cultuur, om te bezien of er een bredere rol is weggelegd voor de NV. Afhankelijk van de uitkomsten van de verkenning zal de strategie en investeringsbeleid worden vastgesteld.

Deze entiteit wordt gewijzigd voortgezet.

32. Fonds nazorg gesloten Stortplaatsen Noord-Brabant

Is een bijzondere entiteit. Rechtspersoon vanuit de Wet Milieubeheer. Op 1 april 1998 is de Leemtewet bodembescherming in werking getreden. Deze wet legt de verantwoordelijkheid voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen, waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn of worden gestort, bij de provincie. Om de nazorg te financieren hebben Provinciale Staten op 5 februari 1999 de Verordening Nazorgheffing Stortplaatsen Noord-Brabant vastgesteld. De opbrengst van deze heffing dient in een door ons college in te stellen en te beheren Nazorgfonds te vloeien. Uit dit fonds en uit de beleggingsopbrengsten kunnen dan de kosten worden bestreden die gemoeid zullen zijn met de eeuwigdurende nazorg van de gesloten Leemtewet-stortplaatsen. In het door GS - in samenspraak met PS en de leden van de Bestuursraad - vastgestelde 'Reglement fonds nazorg gesloten stortplaatsen voor de provincie Noord-Brabant', zijn de bestuursorganen, taken en bevoegdheden geregeld. Het Nazorgfonds is opgezet als een aparte rechtspersoon. Het bestuur van het fonds bestaat uit een Algemeen bestuur, een Dagelijks bestuur en een Bestuursraad (de vergunninghouders). Het College van Gedeputeerde Staten vormt het Algemeen bestuur van het fonds.

Het doelvermogen van een stortplaats is het bedrag dat beschikbaar moet zijn op het moment van overdracht van de stortplaats naar de provincie. Uitgangspunt voor de hoogte van het doelvermogen is het nazorgplan dat door de exploitant moet zijn ingediend en moet zijn goedgekeurd door ons college. In het nazorgplan worden de activiteiten aangegeven die na sluiting nodig zijn om het milieu tegen mogelijke nadelige gevolgen van de stortplaats te beschermen. Momenteel zijn er twee stortlocaties gesloten verklaard (Nyrstar en Dintelsas). De (beleggings-)risico's in relatie tot deze stortlocaties liggen hiermee bij de provincie. De overige zeven stortlocaties zijn nog niet gesloten verklaard. De (beleggings)risico's in relatie tot deze stortlocaties liggen bij de vergunninghouders. Zij worden tijdig gehoord over alle belangrijke besluiten die aan het Algemeen bestuur worden voorgelegd.

Evenals in 2012 is in het voorjaar 2016 het beleggingsbeleid geëvalueerd. Een conclusie is onder meer dat bij het huidige beleggingsbeleid de rendementen naar verwachting de komende 5 jaar lager zullen liggen dan in het recente verleden. Het verwachte jaarlijkse rendement voor het standaard beleggingsprofiel wordt momenteel ingeschat op 4,0% per jaar (was 5%), het verwachte rendement voor het beleggingsprofiel 'middel' wordt momenteel ingeschat op 3,1% (was 4,0%).

Statutaire kaders

Het reglement is actueel en in overeenstemming met de gestelde doelen.

Governance en sturingsmogelijkheden

Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door het College van Gedeputeerde Staten. Governance en sturingsmogelijkheden zijn daardoor volledig in handen van het College.

Beloningsbeleid

Het Nazorgfonds heeft geen bezoldigde bestuurders of medewerkers.

Financiële aspecten

De financiële aspecten zijn voldoende geregeld en VP is financieel gezond.

Alles bijeengenomen voldoet het Nazorgfonds aan de gestelde doelen en wordt ongewijzigd voortgezet. Het betreft een wettelijke taak.

33. Schoonmaak Coöperatie

GS besloten op 19 juli 2016 tot deelname in de Schoonmaak Coöperatie. Gedeputeerde Staten hebben dit besloten om zodoende uitwerking te kunnen geven aan de Participatiewet en het provinciaal beleidsplan Maatschappelijk Betrokken Ondernemen. In het kader van art 158 Pw zijn PS in de gelegenheid gesteld wensen en bedenkingen te uiten. Er zijn geen wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt.

Doel van de deelneming

1. Het voldoen aan de wettelijke verplichting vanuit de Participatiewet om naar rato (41 fte) bij te dragen aan de 25.000 extra banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en zorgen dat de banen die de Provincie creëert ook bij de overheidsbanen meetellen.
2. Het borgen van een leer-/werklocatie waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zich verder kunnen ontwikkelen en waar mogelijk uitstromen naar regulier werk.

De Schoonmaak Coöperatie is een samenwerking van de Diamant-groep, Weener XL en WSD en indirect van de ca. 25 aangesloten gemeenten. Deze coöperatie is gespecialiseerd in schoonmaakwerk en verzorgt al sinds juli 2013 naar tevredenheid het schoonhouden van het provinciehuis. Dit is een uitstekende mogelijkheid om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zich verder te laten ontwikkelen. Door lid te worden van de coöperatie borgen we zowel de huidige leer-/werklocatie als het voldoen aan onze wettelijke verplichting in het kader van de Participatiewet.

De Schoonmaak Coöperatie is in aanbestedingsrechtelijke zin het verlengde van de overheden die de coöperatie besturen. Daarmee zou het in het kader van de Participatiewet weinig verschil moeten maken of iemand met een arbeidsbeperking direct voor de desbetreffende gemeente of provincie werkt, of dat doet via de Schoonmaak Coöperatie op basis van inbesteding. In beide gevallen is er sprake van een gecreëerde baan die valt aan de kant van de publieke overheid. Het lidmaatschap is hiervoor geen vereiste, maar dit geeft garantie dat deze werkzaamheden aan deze partij gegund mogen worden en dus dat de extra banen bij de overheidssector ontstaan waaraan wij een bijdrage moeten leveren.

Qua prijsstelling zijn er geen afwijkingen van de markt geconstateerd. Er zijn geen jaarlijkse kosten voor het lidmaatschap zelf. Voor wat betreft de uitvoering van de schoonmaak van het provinciehuis is het huidige schoonmaakbudget (€700.000) voldoende.

Bijzonderheden: In de Nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen is bepaald dat in het geval van meerdere sturingslijnen naar eenzelfde verbonden partij de bestuurlijke rollen over meerdere GS-leden verdeeld worden. De provincie vervult meerdere rollen in De Schoonmaak Coöperatie:

- Lid van de coöperatie
- Opdrachtgever aan de coöperatie ten behoeve van de schoonmaakactiviteiten

De kans dat deze rollen conflicteren is erg klein. De coöperatie beperkt zich tot taken die in relatie staan tot schoonmaakactiviteiten leerwerkbedrijf voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het lidmaatschap geeft geen verplichting tot opdrachtverlening. De activiteiten en het hiervoor beschikbare budget zijn stabiel en er worden geen bijzonderheden verwacht. Derhalve is met instemming van PS besloten de rollen als lid van de coöperatie en opdrachtgever niet te scheiden.

[Deze deelneming gaat effectief in op 1 januari 2017.](#)